

CEDEFOP

Eiropas Profesionālās izglītības
attīstības centrs

NACIONĀLO KVALIFIKĀCIJAS LĪMEŅU PIELĪDZINĀŠANA EKI

Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izdevumu sērija: 3. raksts

Šo rakstu sagatavoja *GHK Consulting* kā daļu no EKI ieviešanas atbalsta aktivitātēm saskaņā ar lētvarlīgumu EAC 19/06. Tā pamatā ir EKI Konsultatīvajā padomē un tās apakšgrupās notikušās diskusijas, tajā ietverta arī atgriezeniskā saite, kas saņemta no EKI Konsultatīvās padomes locekļiem par tā sākotnējo variantu.

Vadošais autors: *Mike Coles (GHK Consulting ārējais eksperts)*

Līdzautori: *Daniela Ulicna (GHK Consulting), Tine Andersen (DTI), Edwin Mernagh, Karin Luomi-Messerer (abi GHK Consulting ārējie eksperti)*

Europe Direct dienests jums palīdzēs atrast atbildes
uz jautājumiem par Eiropas Savienību

Bezmaksas tālruņa numurs*:

00 800 6 7 8 9 10 11

*Daži mobilā tālruņa operatori liedz pieeju 00 800 numuriem,
vai arī par šo tālruņa numuru izmantošanu ir jāmaksā.

Vairāk informācijas par Eiropas Savienību pieejams internetā (<http://europa.eu>).

Katalogizācijas dati atrodami publikācijas beigās.

Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011 ISBN 978-92-79-19030-8

doi:10.2766/10878

Attēli: © Eiropas Komisija

© Eiropas Savienība, 2011.

Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

NACIONĀLO KVALIFIKĀCIJU LĪMEŅU PIELĪDZINĀŠANA EKI

Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izdevumu sērija: 3. raksts

Saturs

Priekšvārds	6
1 Ievads	7
Kas ir attiecināšana pret EKI?	7
Savstarpēja uzticēšanās attiecināšanas rezultātiem	7
Šī raksta pamatojums	7
2 EKI projekts	9
Eiropas ietvarstruktūras un nacionālās ietvarstruktūras	9
Kvalifikācijas, kuras neattiecina pret EKI	10
3 EKI Ieteikums un kas tiek sagaidīts no dalībvalstīm	12
4 Kvalifikāciju sistēmu daudzveidības pieņemšana	14
Divas Eiropas meta-ietvarstruktūras	14
5 Attiecināšanas procesa 10 kritēriji	16
6 Attiecināšanas metodoloģija: daži būtiski apsvērumi	23
Attiecināšana ietver nacionālo kvalifikāciju līmeņu piesaisti EKI līmeņiem	23
10 attiecināšanas kritēriju izmantošana	23
Starptautisko ekspertu izmantošana	23
NKI lietderība	24
Virzība uz mācīšanās rezultātu izmantošanu	25
Ieinteresēto pušu iesaistīšana/ vadība	26
Ceļā uz labāku attiecināšanas procesu	27
Iespējamās attiecināšanas metodes/ paņēmieni	27
Būtiskais “vislielākās atbilstības” jēdziens	28
7 Iespējamās problēmas, kas varētu rasties attiecināšanas procesā	31
8 Ziņošana par attiecināšanu	33
9 Dzīve pēc attiecināšanas – beigu sākums vai sākuma beigas?	34
10 Praktiskie ieteikumi NKP vadītājiem	35
Noderīgi avoti par attiecināšanu	37

Pielikumi

1. pielikums	Informācija par nacionālajiem koordinācijas punktiem	38
2. pielikums	Pieejamajos attiecināšanas ziņojumos izmantoto	40
	metožu piemēri	
1. piemērs:	Īrijas teksta analīze	40
2. piemērs:	Maltas piemērs – deskriptoru tekstu tiešs salīdzinājums	40
3. piemērs:	“Vislielākās atbilstības” princips: Anglijas un Ziemeļīrijas piemērs	41
4. piemērs:	Dažādu līmeņu atbilstības noteikšana (Skotija)	42
5. piemērs:	Izglītības kvalifikāciju aprakstu izmantošana	42
Atsauces		44

Priekšvārds

Šis ir trešais raksts Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūras (EKI) izdevumu sērijā, kas sarakstīts EKI ieviešanā iesaistītajiem politikas veidotājiem un ekspertiem nacionālajā (t.i. valstu) un Eiropas līmenī.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ieteikumā par EKI izveidošanu dalībvalstis ir aicinātas *“valsts kvalifikāciju sistēmas piesaistīt EKI, attiecinot valsts kvalifikāciju līmeņus uz atbilstīgiem EKI līmeņiem, un vajadzības gadījumā izveidot valsts kvalifikāciju ietvarstruktūras saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi.”*

EKI panākumi būs atkarīgi no šo nacionālo attiecināšanas procesu caurskatāmības un no to rezultātiem, kā arī no tā, vai ieinteresētās puses ārpus valsts un pašā valstī tiem uzticēsies. Tāpēc ir būtiski dalīties kopējos attiecināšanas procesa principos, vienlaikus izprotot dažādo metodoloģiju pamatojumu, kā arī iespējamās kopējo principu interpretācijas.

Šī raksta praktiskais mērķis ir atbalstīt diskusijas un lēmumus par procesiem un metodoloģiju nacionālo kvalifikāciju līmeņu piesaistē EKI līmeņiem, kā arī par šo attiecināšanas procesu rezultātu prezentēšanu. Šajā rakstā ietvertie apsvērumi balstās uz EKI Konsultatīvās padomes un Nacionālo koordinācijas punktu (NKP) debatēm par 10 attiecināšanas kritērijiem, kā arī to valstu pieredzi, kuras jau prezentējušas savus ziņojumus par attiecināšanu. Iespējams, ka, parādoties jaunai informācijai par turpmākajiem attiecināšanas procesiem, šis raksts tiks papildināts.

1 Ievads

EKI kā caurskatāmības un mobilitātes instrumenta panākumi ir atkarīgi no tā, kādā veidā valstis piesaista savas nacionālās izglītības kvalifikāciju sistēmas EKI līmeņu deskriptoriem (aprakstiem). Atklāti un precīzi attiecināšanas procesi, kas patiesi atspoguļo nacionālo ieinteresēto pušu nostāju, kā arī nacionālo izglītības kvalifikāciju sistēmu pozīciju, radīs augstu uzticēšanās līmeni EKI, kā arī reālistisku kvalifikācijas sistēmu izpratni. Uzticēšanās un izpratne būs atkarīga arī no tā, cik laba būs komunikācija par attiecināšanas rezultātiem gan pašā valstī, gan ārpus tās. Tādi attiecināšanas procesi, kuri ir grūti saprotami, vai kuri slēpj problemātiskas jomas, vai ir vāji iesaistījuši ieinteresētās puses, iznīcinās uzticību EKI kā tulkošanas rīkam. Tādēļ attiecināšanas procesam ir izšķiroši svarīga nozīme, un šī raksta nolūks ir veicināt nacionālo un starptautisko pieredzes apmaiņu šī procesa uzlabošanai.

Kas ir attiecināšana pret EKI?

Attiecināšana ir process, kā rezultātā tiek izveidota sasaiste starp Eiropas meta-ietvarstruktūras un Nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras (NKI) vai sistēmas līmeņiem. Šajā procesā par kvalifikāciju sistēmām atbildīgās nacionālās institūcijas sadarbībā ar ieinteresētajām pusēm, kas atbild par kvalifikāciju izstrādi un izmantošanu, nosaka nacionālās kvalifikāciju sistēmas atbilstību atbilstošiem EKI līmeņiem.

Savstarpēja uzticēšanās attiecināšanas rezultātiem

Formulējums *savstarpēja uzticēšanās* bieži tiek uzsvērts kā attiecināšanas procesa mērķis. Reizēm tiek pieņemts, ka to rada standartu un procedūru tehniskā uzticamība. Tomēr var arī pieņemt, ka to rada vienprātība ieinteresēto pušu vidū un šādas vienprātības sakņošanās paražās un praksē.

Šobrīd objektīvā informācija par atbilstību starp EKI deskriptoriem un nacionālo sistēmu ir tikai daļēji pieejama. Daudzas Eiropas kvalifikāciju sistēmas pakāpeniski virzās uz pieeju, kura balstās uz mācīšanās rezultātiem, kas ir EKI deskriptoru pamatā. Tāpēc attiecināšanas procesa uzticamības veidošanā izšķiroši svarīga loma ir vienprātībai starp ieinteresētajām pusēm, kas atbild par izglītības kvalifikācijām, par izglītības dokumentu piešķiršanas procesu, kā arī tām, kuras izmanto izglītības kvalifikācijas (darba devēji, skolēni/audzēkņi/studenti).

Kopsavilkumā var teikt, ka pastāv dažādi noteicošie faktori, kuri ietekmē nacionālo sistēmu attiecināšanas pret EKI procesus. Tāpēc attiecināšanas procesam jāietver gan objektivitāte, gan vienprātība kā uzticamību radoši elementi.

Šī raksta pamatojums

Šis raksts pamatojas pieredzē, ko guvušas valstis, kas pirmās pabeigušas attiecināšanas procesu¹ (Francija, Īrija, Malta un Apvienotā Karaliste²). Tāpat arī tā pamatā ir diskusijas EKI Konsultatīvajā padomē, mācīšanās mācot (peer learning) aktivitātes Mācīšanās rezultātu grupā³ (un kādreizējā Mācīšanās mācot klastera diskusijas

¹ Šo valstu ziņojumi par attiecināšanas procesu pieejami Eiropas Komisijas mājas lapā: DG EAC: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

² Apvienotās Karalistes attiecināšanas process ietver trīs kvalifikāciju ietvarstruktūru attiecināšanu: Anglijas un Ziemeļīrijas, Skotijas un Velsas.

³ Tehniski šī ir EKI Konsultatīvās padomes apakšgrupa.

par mācīšanās rezultātu atzīšanu), kā arī pieredzes apmaiņa semināros ar EKI Nacionālo koordinācijas punktu un to starptautisko novērotāju piedalīšanos.

Šī raksta mērķis ir atbalstīt nacionālos lēmumus un starptautisko pieredzes apmaiņu par attiecināšanas procesu. Tas sniedz padomus, pamatojoties uz citu valstu pieredzi, norāda informācijas avotus, paskaidro dažus ar EKI attiecināšanas procesu saistītus jēdzienus, kā arī ieskicē atbildes uz kopējiem jautājumiem. Tāpat arī tajā ieteikti konkrēti jautājumi, kurus vajadzētu apsvērt, veicot attiecināšanu. Šī raksta mērķis nav noteikt nekādu attiecināšanas procesa kārtību vai metodes papildus EKI Konsultatīvās grupas pieņemtajiem desmit attiecināšanas kritērijiem (skat. 4. nodaļu). Tas atzīst, ka valstis, kuras šobrīd veic savu attiecināšanas procesu, izveidos savas, mērķim atbilstošas procedūras, par kurām informēsim turpmākajos, papildinātajos šī raksta izdevumos. Šī raksta uzdevums ir arī uzsvērt nacionālo kvalifikāciju sistēmu ieguvumus, kādi var rasties no attiecināšanas procesa. Līdz šim pierādījies, ka tām valstīm, kas šo procesu piedzīvojušas, attiecināšana izrādījies noderīga. Pateicoties tam, ieinteresētajām pusēm ir vieglāk izpētīt nacionālās kvalifikāciju sistēmas no neiesaistītas puses skata punkta. Dažos gadījumos šāds skatījums ir atklājis problemātiskus jautājumus. Tā rezultātā dažas valstis ieviesušas pasākumus savas nacionālās sistēmas uzlabošanai. Piemēram, Francijas ziņojumā norādīts:

“Kaut gan ļoti bieži ir grūti novilkt robežu starp to darbu, kas saistīts ar attiecināšanu, un to darbu, kas jāveic, lai izveidotu jaunu sarakstu (NKI), tomēr veiktā nacionālo deskriptoru analīze un to salīdzināšana ar EKI deskriptoriem veicināja pārdomas un kritisku analīzi nacionālajā līmenī (kas netiek minēta attiecināšanas ziņojumā), bet kas tiks ņemta vērā, lai nodrošinātu, ka Francijas NKI būtu pēc iespējas konsekventāka un caurskatāmāka salīdzinājumā ar Eiropas ietvarstruktūras deskriptoriem.”

Šī raksta mērķauditorija ir nacionālo EKI darba grupu un Nacionālo koordinācijas punktu locekļi un nacionālie politikas veidošanas konsultanti izglītības, apmācības un izglītības kvalifikāciju jomā, kā arī nacionālajos attiecināšanas procesos iesaistītas ieinteresētās puses.

2 EKI projekts

EKI ir veidota tā, lai būtu iespējams salīdzināt kvalifikāciju līmeņus Eiropas nacionālajās kvalifikāciju sistēmās. Šīs nacionālās sistēmas vienmēr ir sarežģītas, un cilvēkiem, kas vēlas strādāt vai studēt kādā citā valstī, ne savējā, tās parasti ir grūti saprotamas. Tas pats ir sakāms par biznesa jomām un starptautiskiem uzņēmumiem, kas vēlas izmantot ES valstis kā vienotu darba tirgu un homogēnu investīciju teritoriju.

EKI ir arī mūžizglītības un tās atzīšanas politika. Pateicoties EKI spējai aptvert visu veidu un līmeņu kvalifikācijas, neatkarīgi no tā, kur mācīšanās notikusi, EKI spēj atbalstīt aktīvu mūžizglītības politiku. Tā var veicināt mūžizglītību, padarot kvalifikāciju sistēmu caurskatāmāku, kā arī caur nacionālajām kvalifikāciju ietvarstruktūrām parādīt potenciālās (vertikālās un horizontālās) saites starp kvalifikācijām. Tas ir īpaši nepieciešami situācijās, kurās cilvēku dzīves ceļi (nodarbinātības, mācību vai personiskās) bieži izmainās un kurās vajadzīgs iepriekšējo sasniegumu apliecinājums, lai piekļūtu profesijām, programmām vai statusam.

EKI, turklāt, ir tāda kvalifikācijas līmeņu ietvarstruktūra, kuras funkcijas atspoguļo un ietekmē nacionālās prioritātēs. Šīs funkcijas ir, piemēram:

- Mācīšanās rezultātu izmantošana;
- Atklātu kvalitātes nodrošināšanas procesu nepieciešamība;
- Neformālās un ikdienas mācīšanās atzīšanas veicināšana;
- NKI un kredītpunktu pārneses sistēmu attīstīšana.

Eiropas ietvarstruktūras un nacionālās ietvarstruktūras

EKI galvenā iezīme ir tās meta-ietvarstruktūras statuss. Tā pastāv kā augsta līmeņa un vispārīgā saziņas instruments, kas var ļaut salīdzināt vienu nacionālo ietvarstruktūru ar citu, principā nevēršoties ar jautājumiem pie nacionālajām sistēmām. Tā nevar attiekties un neattiecas uz to, kādā veidā valstis nosaka prioritātes un veido savu izglītības un apmācības politiku, struktūras un iestādes.

Nacionālās kvalifikāciju sistēmas ir diezgan stabilas struktūras, kas daudzu gadu gaitā veidojušās ar ieinteresēto pušu līdzdalību. Ir pierādījies, ka EKI kļūst par pārmaiņu katalizatoru šajās sistēmās, un dažas valstis sākušas izmantot attiecināšanas procesu kā reformas ieviešanas līdzekli. Labs piemērs ir precīzi formulētu nacionālu kvalifikāciju ietvarstruktūru izveidošana, kas drīz vien kļūs par visu dalībvalstu kvalifikāciju ainu iezīmi. Taču galvenais princips saglabājas nemainīgs – EKI pamatā ir citi principi un funkcijas nekā nacionālajām kvalifikāciju sistēmām un ietvarstruktūrām. Šie atšķirīgie principi rada īpašu izaicinājumu tiem, kas vada attiecināšanas procesu. Atšķirības starp abu veidu ietvarstruktūrām – NKI un EKI atspoguļotas 1. tabulā.

1. tabula. Nacionālo kvalifikāciju līmeņu un EKI līmeņu salīdzinājums.

Atšķirības starp ietvarstruktūru veidiem	Nacionālo kvalifikāciju līmeņi	EKI līmeņi
Galvenā funkcija:	Darboties kā etalonstandartam attiecībā uz izglītības līmeni, iespējams, tā apjomu un veidu.	Darboties kā etalonstandartam attiecībā uz līmeni jebkurai izglītībai, kas tiek atzīta kvalifikācijā vai ir noteikta NKI.
Izstrādā:	Reģionālās institūcijas, nacionālās aģentūras un nozaru institūcijas.	ES dalībvalstis, kopīgi darbojoties.
Padotas:	Vietējām, reģionālām un nacionālajām prioritātēm (piemēram, rakstpratības līmeņi, darba tirgus vajadzības).	Visu valstu kopējām prioritātēm (piemēram, tirdzniecības globalizācija).
Indivīdu izglītību atzīst atbilstoši:	Izvērtējumam/ novērtējumam, apstiprināšanai un sertificēšanai.	[Tieši neatzīst indivīdu izglītību].
Aktualitāte/ vērtība atkarīga no:	Faktoriem nacionālajā kontekstā.	Uzticēšanās līmeņa starptautisko lietotāju vidū.
Kvalitāti garantē:	Nacionālo institūciju un izglītības iestāžu prakse.	Atsevišķu valstu prakse un nacionālo un EKI līmeņu attiecināšanas procesa pamatotība.
Līmeņi tiek noteikti salīdzinājumā ar:	Nacionālajiem etalonstandartiem, kas iestrādāti dažādos konkrētos izglītības kontekstos, piemēram, skolu izglītībā, darbā vai augstākajā izglītībā.	Vispārējo attīstību izglītībā visos kontekstos visās valstīs.

Avots: Bjornavold, Jens and Coles, Mike (2008).⁴

Kvalifikācijas, kuras neattiecinā uz EKI

Nevienu kvalifikāciju tieši neattiecinā uz EKI, un nav paredzēts tāds process, kas padarītu to iespējamu. Tikai nacionālie kvalifikāciju līmeņi⁵ attiecināšanas procesā tiek formāli saistīti ar EKI. Attiecībā uz jebkuru noteiktu kvalifikāciju vienīgais konkrētais atsauces punkts ir nacionālā kvalifikāciju sistēma. Citiem vārdiem sakot, kāda konkrēta kvalifikācija tiks raksturota, izmantojot EKI līmeni, tikai tāpēc, ka šai kvalifikācijai ir noteikts saskaņots līmenis nacionālajā sistēmā un šī sistēma, savukārt, ir attiecināta uz EKI. Šobrīd, ja nepastāv oficiālā saistība starp kvalifikāciju un nacionālo sistēmu (kas varētu būt, piemēram, nacionālais reģistrs), tad nav arī procedūras, kas varētu saistīt kvalifikāciju ar EKI. Tomēr EKI mērķis ir saistīt pēc iespējas vairāk kvalifikāciju, vienalga, vai tās piešķirtu privātas vai publiskas, nacionālas vai nozaru institūcijas. Tāpēc, ticamības un

⁴ Bjornavold, Jens and Coles, Mike (2008) 'Governing education and training; the case of qualifications frameworks', European Journal of vocational training, n°42-43, CEDEFOP.

⁵ Kas ietver oficiāli atzītās kvalifikācijas, ko var skolēnam/audzēknim/studentam piešķirt pēc noteiktu mācīšanās rezultātu sasniegšanas, neatkarīgi no tā, vai izglītība iegūta formālā, neformālā vai ikdienas vidē.

uzticamības apsvērumu dēļ, ir paredzēta tikai viena iespēja to darīt, proti, caur nacionālajām sistēmām un ietvarstruktūrām.

Ir daudzas kvalifikācijas, kas pastāv ārpus nacionālo sistēmu ietvariem, piemēram, tās, ko piešķir biznesa nozaru profesionālās institūcijas vai starptautiskās organizācijas, vai brīvprātīgo organizāciju piešķirtie sertifikāti. Kā minēts iepriekš, šobrīd nepastāv cits mehānisms, kas ļautu raksturot šādu kvalifikāciju ar EKI līmeni, izņemot nacionālās kvalifikāciju sistēmas. Eiropas līmenī tiek strādāts pie tādu kritēriju izveides, kas palīdzētu tiem, kuri ieguvuši ārpus nacionālajām sistēmām pastāvošas kvalifikācijas, tās atzīt EKI ietvaros caur nacionālajām sistēmām.

Šie apsvērumi par to, kas ir EKI un kā tā darbojas, rāda, ka attiecināšana uz EKI ir nopietns izaicinājums, jo tas ir mēģinājums izveidot saikni starp kvalifikāciju līmeņiem, kas saistīti ar reālām izglītības kvalifikācijām valstī, un diezgan abstrakto vispārinājumu, kas ir EKI.

3 EKI Ieteikums un kas tiek sagaidīts no dalībvalstīm

EKI ieviešana un no tās izrietošie uzdevumi valstīm, kas sadarbojas Eiropas izglītības politikas jomā, ir oficiāli noformulēti Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumā⁶ (EKI Ieteikums). Šajā Ieteikumā nedefinēta EKI būtība un ieteiktas konkrētas darbības, kuras veicamas katrai valstij, kas brīvprātīgi nolemj ieviest EKI (skat. Papildinājumu Nr. 1).

Papildinājums Nr. 1: Darbības, kas veicamas valstīm, kuras ievieš EKI:

- 1) Izmantot Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru kā atsaucē līdzekli dažādu kvalifikāciju sistēmu kvalifikācijas līmeņu salīdzināšanai un lai veicinātu mūžizglītību un līdztiesīgas iespējas zināšanu sabiedrībā, kā arī Eiropas darba tirgus tālāku integrāciju, vienlaikus respektējot valstu izglītības sistēmu lielo dažādību;
- 2) Līdz 2010. gadam valsts kvalifikāciju sistēmas piesaistīt Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai, tostarp pārredzami norādīt kvalifikācijas līmeņu atbilstību EKI līmeņiem un vajadzības gadījumā izveidot valsts kvalifikāciju ietvarstruktūras saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi;
- 3) Noteikt atbilstīgus pasākumus, lai līdz 2012. gadam visās jaunajās kompetento iestāžu izsniegtajās kvalifikācijas apliecībās, diplomos un "Europass" dokumentos, izmantojot attiecīgās valsts kvalifikācijas sistēmas, būtu skaidri norādīta atsauce uz atbilstīgo Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeni;
- 4) Definējot un aprakstot kvalifikācijas, izmantot pieeju, kas balstīta uz mācīšanās rezultātiem, un veicināt neformālās izglītības un ikdienas mācīšanās atzišanu saskaņā ar kopējiem Eiropas principiem, par ko Padome vienojās 2004. gada 28. maija secinājumos, īpašu uzmanību pievēršot iedzīvotājiem, kurus visvairāk var skart bezdarbs vai nedrošas nodarbinātības formas un kuriem šāda pieeja varētu palīdzēt palielināt līdzdalību mūžizglītībā un uzlabot piekļuvi darba tirgum;
- 5) Veicināt un piemērot Eiropas kvalitātes nodrošināšanas principus izglītības un apmācības jomā gadījumos, kad valsts kvalifikāciju sistēmās ietvertām augstākās un profesionālās izglītības un apmācības kvalifikācijām nosaka atbilstīgu Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrā;
- 6) Izraudzīties ar dalībvalstu īpašām struktūrām saistītus un to prasībām atbilstīgus valstu koordinācijas punktus, kas atbilstīgu un saistībā ar citām attiecīgām valsts iestādēm vadītu saikni starp valstu kvalifikāciju sistēmām un Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru, lai sekmētu šīs saiknes kvalitāti un pārredzamību.

Nacionālo koordinācijas punktu uzdevumiem vajadzētu būt šādiem:

- Piesaistīt valsts kvalifikāciju sistēmā esošos kvalifikācijas līmeņus Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeņiem,
- Nodrošināt, ka tiek izmantotas pārredzamas metodes, lai valsts kvalifikāciju līmeņus piesaistītu Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai, no vienas puses, atvieglojot to salīdzināšanu, un, no otras puses, nodrošinot, ka ar šo procesu saistītie lēmumi tiek publicēti,

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes (2008) Ieteikums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras mūžizglītībai izveidošanu, *Official Journal of the European Union* 2008/C 111/01.

- *Nodrošināt ieinteresētajām personām piekļuvi informācijai un konsultācijas par to, kā valsts kvalifikāciju sistēmās piešķirtās kvalifikācijas atbilst Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai,*
- *Veicināt to, ka piedalās visas attiecīgās ieinteresētās personas, tostarp atbilstīgi valsts tiesību aktiem un praksei augstākās izglītības un profesionālās izglītības un apmācības iestādes, sociālie partneri, nozares pārstāvji un eksperti jautājumos par kvalifikāciju salīdzināmību un izmantošanu Eiropas līmenī.*

Avots: EKI Ieteikums.

Visas valstis ir iesaistītas praktiskos jautājumos, lai sasniegtu šos rezultātus. Šī raksta mērķis ir dalīties pieredzē un plānos par nacionālo kvalifikāciju sistēmu piesaisti EKI.

4 Kvalifikāciju sistēmu daudzveidības pieņemšana

Raugoties no ārpusē, kādas valsts kvalifikāciju sistēma aizvien šķiet sarežģīts komplekss, ko veido dažādu ieinteresēto pušu atbildības, dažādi pārvaldības modeļi, dažādas iestādes (katra ar savu lomu un atbildību) un apakšsistēmas, kuras var būt saistītas ar citām vai kuras ir gandrīz nošķirtas no citām. Daži cilvēki apšaubā vārda “sistēma” izmantošanu, jo šķiet, ka kvalifikāciju sistēmās ir maz sistēmiskuma. Pat valstu iekšienē diezgan bieži pilsoņi pauž izpratnes trūkumu par dažām nacionālās kvalifikāciju sistēmas daļām.

Nacionālo kvalifikāciju sistēmu daudzveidība atspoguļo to, ka izglītības kvalifikācijas dziļi sakņojas nacionālajās un reģionālajās ekonomikās, sabiedrībās un kultūrās. Reizēm kvalifikācijas simbolizē daudz ko vairāk nekā tikai sasniegumus mācībās, bet gan arī atbildības līmeni, personisko statusu un stāvokli sabiedrībā.

EKI leteikumā ieteikts, ka vislabāk nacionālo sistēmu piesaistīt EKI caur nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru (NKI). NKI atvieglo piesaistes procesu, jo NKI līmeņi aptver daudzas izglītības kvalifikācijas un vairākas apakšsistēmas. Ja ir izveidota NKI, tad nacionālo sistēmu ir visvieglāk attiecināt, piesaistot katru NKI līmeni konkrētam EKI līmenim.

Izveidojot NKI, tiek nodrošināts, ka tā atspoguļo veidu, kādā izglītības kvalifikācijas šajā valstī tiek izmantotas un vērtētas.⁷ Protams, tiek ņemta vērā mācību tehniskā specifikācija (ko ietver kvalifikācijā), kā arī virkne sociālo faktoru, kas ir saistīti ar kvalifikāciju līdzvērtību, un kā tās mijiedarbojas ar citām nacionālajām sistēmām, piemēram, kolektīvajos līgumos. Ideālā situācijā NKI pārstāv visus šos faktorus, un ieinteresētās puses jūt, ka var atbalstīt NKI klasifikāciju un ar to saistītās funkcijas. Patiesībā NKI ir tās pamatā esošās sarežģītās sistēmas vienkāršots attēlojums.

NKI piesaistē EKI līmeņiem jāņem vērā unikālais nacionālo sistēmu kopums, kas ir iemiesots NKI. Jebkura pārmērīga vienkāršošana šajā attiecināšanas procesa fāzē var iedragāt ieinteresēto pušu uzticēšanos tam, ka šī NKI ir precīzi atspoguļota priekšlikumā par NKI piesaisti EKI. Cilvēkiem no citām valstīm, kas raugās no ārpusē, no EKI skata punkta, ir jābūt pārliecinātiem, ka NKI aptver nacionālo kvalifikāciju sistēmu tik plaši, cik vien iespējams tādā salīdzinoši vienkāršā instrumentā kā NKI klasifikācija.

Divas Eiropas meta-ietvarstruktūras

EKI pastāv līdzās augstākās izglītības meta-ietvarstruktūrai (Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūra⁸ – EAIT KI). Tai ir savs pašnovērtēšanas process nacionālo augstākās izglītības kvalifikāciju attiecināšanai. Šīs abas meta-ietvarstruktūras ir veidotas dažādos, taču saskaņotos procesos, un to mērķi ir nedaudz atšķirīgi⁹, tomēr tās abas ir salīdzināmas. Malta abus attiecināšanas procesus ir apvienojusi vienā procesā. Citas valstis realizējušas divus atsevišķus attiecināšanas procesus, piemērojoties to attīstības laikam. Īrijas 2010. gada aprīļa konference¹⁰ par NKI un visaptverošajām Eiropas ietvarstruktūrām pulcināja Boloņas procesa ekspertus un tos,

⁷ Bjornavold, Jens and Coles, Mike (2010) EQF Series 2: Added value of National Qualifications Frameworks in implementing the EQF. European Commission.

⁸ Boloņas procesa oficiālā mājas lapa: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=65>

⁹ Diskusiju par abām meta-ietvarstruktūrām skat. Cedefop (2010) Linking credit systems and qualifications frameworks; sections two and eight http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5505_en.pdf

¹⁰ Ziņojumu par konferenci skat.: http://www.nqai.ie/publications_by_topic.html#fi

kas strādā ar EKI. Konferences secinājumos ietvertas vairākas atziņas (skat. Papildinājumu Nr. 2), kas uzsver saskaņotas rīcības nepieciešamību attiecībā uz šīm abām Eiropas meta-ietvarstruktūrām, kā arī NKI centrālo lomu tās sasniegšanā.

Papildinājums Nr. 2. Dublinas konferences (2010. gada aprīlī) par NKI un visaptverošām Eiropas ietvarstruktūrām secinājumu kopsavilkums

Lai kvalifikāciju ietvarstruktūras pilnībā realizētu savu potenciālu, ir nepieciešama lielāka saliedētība. Lai to sasniegtu, jāizmanto iespējas apvienot visas ieinteresētās puses, kas iesaistās nacionālajās kvalifikāciju ietvarstruktūrās (profesionālajai izglītībai un apmācībai, augstākajai izglītībai un mūžizglītībai), nozaru kvalifikācijās un kvalifikāciju atzīšanā. Mēs taču visi cenšamies sasniegt vienus un tos pašus mērķus, bet ejot pa dažādiem ceļiem: mēs vēlamies, lai indivīdu izglītība tiktu atzīta un lai viņi ar šo izglītību varētu pārvietoties starp dažādiem izglītības un apmācības sektoriem un starp valstīm. Tas, ka mēs gan Eiropas, gan nacionālajā līmenī to darām dažādos veidos, kas ir arī vēlams, tajā pat laikā prasa efektīvu saziņu un pasākumus, lai risinātu jebkādas radušās grūtības un pārpratumus.

Abu meta-ietvarstruktūru saskaņotība jānodrošina nacionālajā līmenī, tostarp, izmantojot saskaņotu pašnovērtēšanu. Atsevišķām valstīm un attiecīgajām atbildīgajām iestādēm ir tiesības izlemt, kādā veidā ieviest Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūru ("Boloņas ietvarstruktūru") un ar to saistītās reformas, kā arī Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai (EKI). Tomēr, lai šīm ietvarstruktūrām būtu kādi rezultāti, ir ārkārtīgi svarīgi, lai nacionālās ietvarstruktūras pārvarētu nacionālo izglītības un apmācību sistēmu attīstības izaicinājumus.

Avots: Īrijas Augstākās izglītības pārvalde un Nacionālo kvalifikāciju pārvalde (2010. g.).

5 Attiecināšanas procesa 10 kritēriji

EKI Konsultatīvā padome (Eiropas līmeņa EKI pārvaldes institūcija, kas izveidota, pamatojoties uz EKI leteikumu) ir daudzkārt apspriedusi attiecināšanas procesu un, izveidojot ekspertu apakšgrupu, vienojusies par desmit kritēriju kopumu. Šie kritēriji virza iesaistīto valstu attiecināšanas procesu un ienes tajā zināmu saskanību, lai veicinātu savstarpēju uzticēšanos. "Kritēriji un procedūras nacionālo kvalifikāciju līmeņu piesaistei EKI"¹¹ tika apstiprināti EKI Konsultatīvajā padomē 2009. gada martā. Šie kritēriji tika izstrādāti, pamatojoties uz kritērijiem un procesiem, kas tiek izmantoti Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūras pašnovērtēšanas procesā¹².

Pieņemtie EKI attiecināšanas kritēriji pārstāv kolektīvu starptautisku vienošanos, un tos nevajadzētu uzskatīt par zinātniski perfektu instrumentu. Konsultatīvās padomes un saistīto apakšgrupu diskusijas ienesa skaidrību desmit kritēriju izpratnē, tomēr bija nepieciešama arī turpmāka viedokļu apmaiņa, lai diskutētu par to dažādajām interpretācijām un veidotu kopēju izpratni. Apzinoties tālāku paskaidrojumu nepieciešamību, EKI Konsultatīvās padomes apakšgrupa šos desmit kritērijus izvērta, mēģinot paplašināt izpratni par to, ko katrs kritērijs attiecināšanas procesā pieprasa. Tālāk šajā rakstā piedāvāts izvērtais kritēriju saraksts, kā arī komentāri par katra kritērija piemērošanu.

Pirmajos ziņojumos aprakstītā pieredze par attiecināšanas procesu liecina, ka desmit kritēriji attiecināšanas procesā ir izrādījušies ļoti noderīgi un ka tie ir galvenais līdzeklis, kā darīt zināmus attiecināšanas procesa rezultātus. Kritēriji veido struktūru attiecināšanas ziņojumiem un bijuši šo ziņojumu kodols. Nacionālie koordinācijas punkti (NKP)¹³, kuri pabeiguši attiecināšanu, secinājuši, ka noderīgs bijis arī Boloņas procesa pašnovērtēšanas process.

Jāatzīmē, ka EKI, tostarp attiecināšanas procesa, ieviešana ir nepārtraukta un ka Eiropas un nacionālie lēmumi ir regulāri jāpārskata, pamatojoties uz iepriekšējo pieredzi. Tāpēc attiecināšanas kritēriju izstrādāšana un attiecināšanas ziņojumu izskatīšana ir uzskatāma par dabisku un nepieciešamu EKI ieviešanas daļu.

10 attiecināšanas kritēriji

1. kritērijs. *Atbildīgā valsts iestāde ir skaidri noteikusi un publicējusi atbildību un/vai juridisko kompetenci visām svarīgajām valsts iestādēm, kas ir iesaistītas attiecināšanas procesā, ieskaitot arī Nacionālo koordinācijas punktu.*

Attiecībā uz nacionālajām kvalifikāciju sistēmām dažādas valstis ir izveidojušas atšķirīgas institucionālās struktūras. Attiecināšanas procesā ir jāņem vērā visas institūcijas, kurām attiecināšanas procesā ir leģitīma loma, un to loma jāizskaidro (starptautiskajiem lasītājiem). Parasti tiek uzskatīts, ka tāda leģitīmā loma piemīt institūcijām ar šādām funkcijām:

- Atbild par to procesu vadīšanu, kuros tiek noteiktas un piešķirtas valstī atzītas kvalifikācijas;
- Atbild par kvalitātes nodrošināšanu saistībā ar valstī atzītu kvalifikāciju noteikšanu un piešķiršanu;
- Vada un uztur kvalifikāciju ietvarstruktūru (ja tāda pastāv);

¹¹ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/criteria_en.pdf

¹² Šie kritēriji un procesi aprakstīti Boloņas darba grupas par kvalifikāciju ietvarstruktūrām ziņojumā (2005).

¹³ NKP loma definēta EKI leteikumā, skat. 6. punktu Papildinājumā Nr.1.

- Pārstāv kvalifikācijas piešķirošās institūcijas; un
- Pārstāv kvalifikāciju izmantotājus (darba devējus, skolēnus/audzēkņus/studentus).

Dažas iestādes, piemēram, izglītības ministrijas, piedāvā politisko vadību, citas nozīmētas aģentūras var būt atbildīgas par procesa vadību. Vēl citām institūcijām var būt padomdevēja un konsultatīva loma, un tās ienesīs diskusijās ieinteresēto pušu skatījumu.

Kā parādīts Papildinājumā Nr. 1, valstis, kuras ievieš EKI, tiek aicinātas nozīmēt NKP, kas koordinē attiecināšanas procesu. NKP veidi var būt dažādi - šobrīd pieejamā informācija liecina, ka lielāko tiesu NKP tiek veidoti uz izglītības ministriju vai valsts atbalstītu kvalifikācijas aģentūru bāzes. Taču šo divu veidu organizācijas nav vienīgās institūcijas, kurām ir nozīmīga loma attiecināšanas procesā. Ņemot šādu nostāju, tiktu zaudēta iespēja paplašināt citu ieinteresēto grupu iesaistīšanu attiecināšanas procesā, piemēram, sociālos partnerus, institūcijas, kas pārstāv biznesa nozares ar augstu darba ņēmēju mobilitāti, izglītības sniedzējus un pašus skolēnus/audzēkņus/studentus. Tāpēc kritērijā ietvertais vārds "svarīgās" jāuzskata par iespēju paplašināt iesaistīšanos attiecināšanas procesā, pat ja atbildība par nacionālajām kvalifikācijām paliek vienas ministrijas kompetencē.

Šajā ziņā var būt noderīga 6. nodaļā ietvertā informācija par ieinteresētajām pusēm.

2011. gada NKP saraksts atrodams 1. pielikumā.

2. kritērijs. Pastāv skaidra un pierādāma saikne starp kvalifikācijas līmeņiem NKI vai kvalifikāciju sistēmā un EKI līmeņu aprakstiem.

Daži uzskata šo par svarīgāko attiecināšanas procesa kritēriju. Lai konstatētu, ka pastāv skaidra un pierādāma saikne, jābūt izpratnei par EKI un NKI līmeņiem un to savstarpējo sasaisti. Kad šī izpratne izveidota, ir jāapraksta līmeņu saskaņošanas procedūra: šai procedūrai jābūt precīzai un caurskatāmai, visticamāk, ka tai jāietver "vislielākās atbilstības" principa rūpīga piemērošana. Šī saskaņošanas procedūra un jēdziens "vislielākā atbilstība" sīkāk apskatīti tālāk šajā rakstā (skat. 7. nodaļu) – šeit ir svarīgi noskaidrot, kas nosaka kvalifikāciju ietvarstruktūras līmeni.

EKI līmeņi ir jāsaprot kā vispārināti mācīšanās modeļi, kas dažos apstākļos var šķist ierobežoti –piemēram, EKI līmeņu deskriptori nepiemin personiskās īpašības vai svarīgākās kompetences. Lai labi izprastu katru līmeni, ir jāapzinās, ka, visticamāk, katrs līmenis ir kas vairāk nekā tikai to trīs veidojošo daļu (zināšanas, prasmes un kompetence) summa. Izpratne par līmeni veidojas, lasot kopā visus šī līmeņa deskriptorus. Tas rada jēgpilnu vēstījumu – piemēram – *šīs ir zināšanas (fakti, principi un jēdzieni), kuras var izmantot ar šādām prasmēm (kognitīvām un praktiskām) šāda veida kontekstā (norādot autonomijas un atbildības līmeņus).*

EKI līmeņi pastāv arī hierarhijā, kurā tiek pieņemts, ka viena līmeņa saturs ietver arī zemāko līmeņu saturu. Tādējādi katrs līmeņa deskriptors apraksta jaunās prasības konkrētajam izglītības līmenim.

Dažos apstākļos, piemēram, kad NKI līmeņi ietver atšķirīgu izglītības sektoru kvalifikācijas, saistot līmeņus ar EKI var palīdzēt atsaukšanās uz tiem kritērijiem, kas nosaka šīs atšķirīgās izglītības kvalifikācijas. Tādējādi izpratne par EKI-NKI saikni kļūs jēgpilnāka plašākam ieinteresēto pušu lokam, kuri vieglāk varētu saprast kvalifikācijas aprakstus nekā jaunos un, iespējams, vispārīgos NKI līmeņu aprakstus.

Kad ir izveidota skaidra un pierādāma saikne starp katru nacionālo kvalifikāciju līmeni un EKI līmeni, ir svarīgi šo saikni izskaidrot plašākai ieinteresēto pušu auditorijai – ir jāpadara skaidri visi pieņēmumi un tuvinājumi. Demonstrējot saikni starp līmeņiem, attiecināšanas ziņojumos ir vērts ietver tādu kvalifikāciju piemērus, kas varētu skaidrāk atklāt šo saikni nacionālajiem un starptautiskajiem ziņojuma lasītājiem.

Dažas konkrētākas norādes par šādas “pierādāmas saiknes” izveidošanu atrodamas šī raksta 7. nodaļā.

3. kritērijs. NKI vai kvalifikāciju sistēma balstās uz mācīšanās rezultātiem un ir saistīta ar neformālās un ikdienas izglītības atzīšanas kārtību un, ja tādas ir, ar kredītpunktu sistēmām.

Eiropas valstīs daudzu norītošo reformu mērķis ir izstrādāt kvalifikācijas, pamatojoties uz mācīšanās rezultātiem (ne tikai ieguldījumiem). Visi Eiropas līmeņa instrumenti, kas atbalsta mobilitāti un kvalifikāciju un mācību sasniegumu caurskatāmību, ir atkarīgi no mācīšanās rezultātu izmantošanas un veicina to. Tomēr ceļš uz mācīšanās rezultātu plašu izmantošanu ir garš un ievērojami atšķiras dažādās izglītības un apmācības sastāvdaļās. Tas nozīmē, ka valstis, nozares un institūcijas, kas pāriet no ieguldījumu mācībās izmantošanas uz mācīšanās rezultātu izmantošanu, veiks attiecināšanu uz EKI, izmantojot nacionālos etalonstandartus vai standartus, kas pagaidām vēl skaidri nenoformulē mācīšanās rezultātus. Dažos gadījumos tiks izmantoti mācīšanās rezultātos balstīti etalonstandarti (līmeņu deskriptori), taču kvalifikāciju līmenī tie vēl pilnībā nebūs ieviesti. Tāpēc šīm valstīm ir jārada uzticība, rūpīgi izskaidrojot lietotājiem ārpus valsts šos netieši piemērotos standartus. Attiecināšanas ziņojumos ir jāiekļauj standartu un kvalitātes nodrošināšanas nosacījumi, lai tie pārliecinātu citus, ka valsts virzās uz mācīšanās rezultātu vispārēju izmantošanu.

Kaut gan šobrīd nav vispārinātas metodes mācīšanās rezultātu noteikšanai un definēšanai, ir izstrādātas un izmēģinātas vairākas interesantas pieejas, kas parāda, kā pakāpeniska mācīšanās rezultātu noteikšana un definēšana ir iespējama. Tās tiks izvērstāk izskaidrotas gaidāmajā EKI rakstā par mācīšanās rezultātiem¹⁴.

Dažās valstīs ir nacionālās sistēmas neformālās un ikdienas izglītības atzīšanai, un citās ir nacionālās kredītpunktu sistēmas. Attiecināšanas ziņojumā ir skaidri jāatklāj neformālās un ikdienas izglītības atzīšanas sistēmas darbība, kā arī tas, kā darbojas kredītpunktu sistēma, jo tas ir svarīgi, atverot kvalifikāciju sistēmas starptautiskiem lietotājiem. Īpaši svarīgi ir paskaidrot, kādā veidā atzīšanas procesi un kredītpunktu sistēmas ir atkarīgas no NKI, lai tās spētu funkcionēt.

4. kritērijs. Procedūras, pēc kurām tiek veikta kvalifikāciju iekļaušana NKI vai kvalifikāciju sistēmā vai kuras izmanto, lai aprakstītu kvalifikācijas vietu valsts kvalifikāciju sistēmā, ir caurskatāmas.

Pilsoniem visnozīmīgākā kvalifikāciju sistēmas daļa ir kvalifikācijas. Konkrētu kvalifikāciju attiecināšana uz kādu NKI līmeni piešķir jēgu NKI līmenim un caur attiecināšanas procesu arī EKI līmenim. Tāpēc ir svarīgi, lai pilnībā tiktu aprakstīts veids, kādā kvalifikācija tiek ievietota noteiktā līmenī, kā arī lai tiktu sniegti piemēri nosacījumiem, kas reglamentē šo procesu. Tāpat arī ir iespējams iekļaut attiecināšanas ziņojumā vienu vai divus kvalifikāciju piemērus, kā arī pierādījumus, kas izmantoti, lai noteiktu to nacionālo līmeni.

Kvalitātes nodrošināšanas sistēmām ir jāattiecas uz NKI (skat. nākamo attiecināšanas kritēriju). Piemēram, NKI var tikt izmantota kā “vārti” uz apstiprinātām (ar nodrošinātu kvalitāti) kvalifikācijām. Tādas frāzes kā “šī kvalifikācija ir ietverta ietvarstruktūrā” izriet no šīs kvalitātes nodrošināšanas funkcijas. Iekļaušanu šādās ietvarstruktūrās nosaka kritēriji, un šādu kritēriju aprakstīšana attiecināšanas ziņojumā pastiprina attiecināšanas procesa caurskatāmību. Piemēram, var sniegt kopsavilkumu par to, kāda veida prasības tiek izvirzītas noteiktām kvalifikācijām.

¹⁴ Eiropas Komisijas (gaidāmais) EKI raksts par mācīšanās rezultātu izmantošanu (pagaidu nosaukums), to plānots publicēt 2011.gadā.

Daudzās valstīs tiek lietoti nacionālie reģistri vai katalogi. Starptautiskajās uzziņās par kvalifikācijām var izmantot šīs datubāzes, it īpaši, ja tās ir pieejamas mājas lapās. Parasti šādas datubāzes ietver visu oficiāli atzīto kvalifikāciju definīcijas, un parasti katra kvalifikācija ir piesaistīta kādam NKI līmenim¹⁵. EKI attiecināšanas ziņojumos ir jāizskaidro līmeņa noteikšanai izmantotie kritēriji, lai datubāzes lietotāji justu, ka viņi iegūst informāciju par caurskatāmu un saskaņotu kvalifikāciju sistēmu.

5. kritērijs. Izglītības valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēma(-as) attiecas uz NKI vai kvalifikāciju sistēmu, un ir saskaņota(-s) ar attiecīgajiem Eiropas principiem un vadlīnijām (kā norādīts Ieteikuma 3. pielikumā).

Attiecināšanas procesa panākumi un tā radītā savstarpējā uzticēšanās ir cieši saistīta ar 5. kritēriju, kas pievēršas kvalitātes nodrošināšanai (kā arī ar 6. kritēriju, kas tiks apskatīts vēlāk). Attiecināšanas ziņojumiem jāparāda saikne starp nacionālajām kvalitātes nodrošināšanas sistēmām¹⁶, nacionālajām kvalifikāciju ietvarstruktūrām un visaptverošajiem Eiropas līgumiem šajā jomā, ieskaitot attiecīgo kvalitātes nodrošināšanas iestāžu paziņojumu, ka tās piekrīt attiecināšanas procesā sniegtajai dokumentācijai. Ja kvalitātes nodrošināšanas institūcijas bijušas iesaistītas NKI un attiecināšanas priekšlikuma sagatavošanā vai ja tās šī procesa laikā sniegušas oficiālus (un pozitīvus) paziņojumus par šo procesu, tad tie varētu ietvert šo informāciju un garantēt, ka šis kritērijs ir ievērots. Ja attiecināšanas ziņojumā trūktu šādas piekrišanas, tad tas būtiski apdraudētu attiecināšanas ticamību.

Ieteikuma III pielikums ietver ieteikumus par to, kā prezentēt valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēmas – pievēršot īpašu uzmanību sertifikācijas procesiem. Tomēr esošie attiecināšanas ziņojumi parāda, ka kvalitātes nodrošināšanas procesu izskaidrošana starptautiskajiem lasītājiem ir grūts uzdevums. Tam ir vairāki iemesli, piemēram, fakts, ka diezgan lielā mērā kvalitātes nodrošināšanas pamatā ir netiešas vienošanās un procesi, un tāpēc tos ir grūti formāli aprakstīt. Otrs iemesls ir tas, ka reizēm nav vienas par visu kvalitātes nodrošināšanu atbildīgas institūcijas – bieži vien šo funkciju veic vairākas institūcijas, kas vada šo procesu konkrētā nozarē vai apakšsistēmā. Trešais iemesls – parasti dokumentācija ir daudzveidīgs tekstu kopums, kuru savstarpējā saistība nav acīmredzama. Dažos gadījumos kvalitātes nodrošināšanas prakse ir cieši saistīta ar parastajām formālajām procedūrām, un, lai tās izceltu atsevišķi, jāsniedz daudz informācijas par sistēmu kopumā. Visi pašlaik pieejamie attiecināšanas ziņojumi ietvēruši kopsavilkumu par kvalitātes nodrošināšanas procedūrām katrā izglītības un apmācības apakšsektorā (skolās, universitātēs, apmācību organizācijās). Valstis, kuras jau veikušas savu kvalifikāciju sistēmu attiecināšanu, apstiprina, ka attiecināšanas process ir iespēja padarīt kvalitātes nodrošināšanas sistēmas saskaņotas – tas ir iespējams, jo visas galvenās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas bijušas iesaistītas attiecināšanā.

Kvalifikāciju sistēmām savā attīstībā tiecoties vairāk koncentrēties uz mācīšanās rezultātiem, arī kvalitātes nodrošināšanas sistēmas virzās uz šo pašu mērķi, nodrošinot, lai tad, kad tiek piešķirta kvalifikācija, būtu sasniegti paredzētie mācīšanās rezultāti. Daudzas kvalitātes nodrošināšanas sistēmas tradicionāli ir pamatojušās uz to, lai nodrošinātu ieguldījumu kvalitāti (pasniedzēju kvalifikācija, pasniegšanas metodes, u.t.t.), taču

¹⁵ Kaut gan šie reģistri var pastāvēt bez NKI, un otrādi.

¹⁶ Šajā gadījumā īpaši svarīgi ir tas, kādā veidā kvalitātes nodrošināšanas procedūras ietekmē kvalifikāciju struktūru un to piešķiršanu. Šīs procedūras spēcīgi ietekmē paļāvību un uzticēšanos kvalifikācijām konkrētajā valstī, un, ja tās tiek pareizi izskaidrotas, tad tāda pati ietekme tām būs arī ārpus valsts. Piemēram, procedūras, kas nosaka kvalifikāciju saturu, mācību programmu raksturu, vērtēšanas praksi, kvalifikāciju piešķiršanas kārtību, sertifikācijas prasības.

pakāpeniski tiek ieviesti uz rezultātiem vērsti procesi (kaut gan dažās valstīs ir spēcīgas tradīcijas attiecībā uz kvalitātes nodrošināšanu sertifikācijā)¹⁷.

III pielikums apskata augstākās izglītības un profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas EKI kontekstā. III pielikuma kritēriji atbilst Eiropas Kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūrai¹⁸ (EQARF) profesionālajai izglītībai un apmācībai un Eiropas Standartiem un Vadlīnijām¹⁹ (ESG) augstākajai izglītībai. Šie kritēriji, cita starpā, uzsver, ka kvalitātes nodrošinājumam jābūt izglītības un mācību iestāžu vadības neatņemamai daļai un ka tie ir regulāri jānovērtē, tāpat kā aģentūras, kas veic kvalitātes nodrošināšanu. Šīm kvalitātes nodrošināšanas procedūrām ir jāietver atsauce uz konteksta, ieguldījuma, procesa un rezultātu dimensijām, īpaši uzsverot rezultātus un mācīšanās rezultātus.

6. kritērijs Attiecināšanas process ietver vienošanos ar svarīgajām kvalitātes nodrošināšanas iestādēm.

Kā minēts iepriekš, pieredze valstīs, kuras pirmās izstrādāja attiecināšanas ziņojumus, liecina, ka šis process īpaši efektīvi sapulcinājis visas institūcijas, kurām ir loma kvalifikāciju kvalitātes nodrošināšanā. Šīs institūcijas bieži vien darbojas neatkarīgi, un to ietekme aprobežojas ar kādu konkrētu izglītības sektoru.

Kvalitātes nodrošināšanas aspekti, kam tiek pievērsta galvenā uzmanība, dažādās valstīs un nozarēs ir atšķirīgi – dažas kvalifikāciju sistēmas pievērš vairāk uzmanības pasniegšanas un apmācību kvalitātei, citas – neatkarīgam izglītības novērtējumam. Jāatzīmē, ka vēsturiski vairumā valstu kvalitātes nodrošināšanas procedūras galvenokārt attiekušās uz izglītības nodrošināšanu, un tā kā mācīšanās rezultāti ir salīdzinoši jauna pieeja izglītības formulēšanā, tie reizēm neieņem īpaši redzamu lomu kvalitātes nodrošināšanas sistēmās. Taču ir skaidri saskatāma tendence izmantot mācīšanās rezultātus plašākā mērā. Pirmajā attiecināšanas ziņojumu kārtā ir iespējams identificēt šādas attiecināšanas procesam nozīmīgas kvalitātes nodrošināšanas institūcijas:

- valstu ministrijas, it īpaši – izglītības un darba ministrijas;
- kvalifikācijas institūcijas, it īpaši tādas, kuras pārrauga nacionālo sistēmu vai svarīgākās nozares (skolas, augstāko izglītību un profesionālo izglītību un apmācību), kā arī tādas institūcijas, kas novērtē mācīšanos, piešķir kvalifikācijas un sertifikātus;
- neatkarīgas kvalitātes novērtēšanas institūcijas, kuras nosaka izglītības standartus skolās, augstākajā izglītībā un profesionālajā izglītībā un apmācībā, kā arī vērtē šīs iestādes;
- institūcijas, kas nosaka profesiju un izglītības standartus valstī vai nodarbinātības/izglītības nozarē;
- institūcijas, kas vada NKI izstrādi un ieviešanu, it īpaši NKI, kas regulē nozaru un nacionālos standartus;
- institūcijas, kas piešķir valsts finansējumu mācību iestādēm un pieprasa atbilstību kvalitātes kritērijiem.

Attiecināšanas procesam ir jāiesaista ieinteresētās puses, un kvalitātes nodrošināšanas institūcijas ir galvenā ieinteresētā puse kvalifikācijas procesā. Šīm

¹⁷ Diskusiju par dažādām pieejām, nodrošinot sertifikācijas procesa kvalitāti, izmantojot deviņu Eiropas valstu piemēru, skat. Cedefop (2009) The relationship between quality assurance and VET certification in EU Member States. http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5196_en.pdf

¹⁸ Eiropas Kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūra -profesionālajai izglītībai un apmācībai. Kopsavilkums: [http://europa.eu/legislation_summaries/ education_training_youth/ lifelong_learning/c11108_en.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11108_en.htm)

¹⁹ ENQA (2005.)

institūcijām ir ne tikai jāpiedalās attiecināšanas procesā, bet tām ir jāapstiprina izveidotais ziņojums. It īpaši tām ir jāpiekrīt līmeņu attiecināšanai, kā arī valsts kvalitātes nodrošināšanas sistēmas aprakstam. Tas ietver likumus, noteikumus un procedūras, kā arī jebkurus jautājumus, kas risināmi, lai panāktu uzlabojumus. Tā saprotams 6. kritērijā izmantotais vārds “vienošanās”.

Dažās valstīs atbildība par kvalitātes nodrošināšanas procesu ir galvenokārt noteikta izglītības sniedzēju līmenī, un tas nozīmē, ka daudzas institūcijas var uzskatīt par atbildīgajām par kvalitātes nodrošināšanu. Tādā gadījumā koordināciju nodrošina izglītības ministrija vai īpaši šim mērķim valdības izveidota institūcija.

7. kritērijs. Attiecināšanas procesā ir jāiesaista starptautiskie eksperti.

EKI veidota, lai uzlabotu starptautisko izpratni par kvalifikācijām. Tāpēc attiecināšanas procesam ir jāizskaidro EKI un nacionālo kvalifikāciju sistēmu attiecības tādām cilvēkiem, kuram nav īpašu zināšanu par attiecīgo kvalifikāciju sistēmu. Starptautisko ekspertu loma ir nodrošināt šī mērķa sasniegšanu. Tāpat arī viņu loma ir saistīta ar EKI attiecināšanas procesa kvalitātes nodrošināšanu, jo viņi var apliecināt to, ka ir noticis pierādījumu apkopošanas un konsultāciju process un ka ziņojums pievēršas visiem kritērijiem.

Lai nodrošinātu pietiekami plašu ieskatu, kā arī labu saziņu ar cilvēkiem ne viņu dzimtajā valodā, par starptautiskajiem ekspertiem ir jāizvēlas cilvēki, kuriem ir pieredze attiecībā uz dažādām kvalifikācijām (piemēram, augstāko izglītību, arodizglītību un apmācību, sākotnējo izglītību). Nacionālās atbildīgās iestādes var izmantot EKI Konsultatīvo padomi vai Eiropas EKI projektus, lai atrastu piemērotus ekspertus.

Starptautiskie eksperti nav jāiesaista attiecināšanas procesa visos sīkumos – nacionālajām atbildīgajām iestādēm ir jāizlemj, kurā attiecināšanas procesa posmā tās vēlas iesaistīt starptautiskos ekspertus. Starptautisko ekspertu loma ir tikai sniegt viedokli no ārpuses, palīdzot sagatavot attiecināšanas ziņojumu, lai tie, kuri nepazīst valsts kvalifikāciju sistēmu, spētu saprast attiecināšanu un uzticēties tās rezultātiem. Tas detalizētāk apskatīts šī raksta 7. nodaļā.

Ziņojumā ir skaidri jāparāda ekspertu loma attiecināšanas procesā, un viņu viedoklim jābūt skaidri paustam.

8. kritērijs. Atbildīgajai valsts iestādei vai iestādēm ir jāapstiprina NKI vai kvalifikāciju sistēmas attiecināšana pret EKI. Atbildīgā valsts iestāde, iekļaujot NKP, publicē vienu visaptverošu ziņojumu, kurā aprakstīta attiecināšana un pierādījumi par to, kā arī atsevišķi apskatīts katrs no kritērijiem.

Šī kritērija mērķis ir nodrošināt, lai valsts savā ietvarstruktūrā vai sistēmā aptveru visu kvalifikāciju līmeņu (un veidu) diapazonu, tādējādi atspoguļojot to, ka EKI ir visaptveroša un attiecas uz mūžizglītību. Taču EKI nepieprasa, lai valstis saistītu visas kvalifikācijas (caur NKI vai nacionālo sistēmu) ar EKI vienlaicīgi. 8. kritērija pieprasītais viens ziņojums nozīmē, ka, lai kāds būtu attiecināšanas procesa mērogs²⁰, tas ir jāietver vienā ziņojumā (kas nozīmē, ka tas koordinēts nacionālajā līmenī un ka tajā iesaistītas visas svarīgākās ieinteresētās puses). Tas nozīmē, ka nav iespējams iesniegt, teiksim, divus attiecināšanas ziņojumus – vienu attiecināšanas ziņojumu par arodizglītību un apmācību, bet otru – par augstāko izglītību. Taču valsts var pagaidām nolemt attiecināt tikai savu arodizglītības kvalifikāciju sistēmu pret EKI un iekļaut attiecināšanas ziņojumā

²⁰ Ar attiecināšanas procesa mērogu tiek saprasts nacionālajā sistēmā vai NKI, kas tiek attiecināta pret EKI, ietverto kvalifikāciju diapazons.

tikai to. Vēlāk var izlemt saistīt citas kvalifikācijas ar EKI, un šādā gadījumā būs jāgatavo jauns visaptverošs ziņojums.

Apvienotās Karalistes gadījumā viens ziņojums ietvēra saskaņotas trīs reģionālo, neatkarīgo NKP atbildes. Šajā gadījumā apstiprinošā kompetentā institūcija bija Apvienotās Karalistes nacionālā valdība sadarbībā ar atsevišķo Apvienotās Karalistes daļu valdībām.

Vairumā Eiropas valstu NKI ir vēl attīstības procesā, un dažos gadījumos pirmā NKI versija tiek attiecināta pret EKI, labi apzinoties, ka nākotnē, kad būs pieņemta un tiks ieviesta jauna NKI, būs nepieciešams otrs attiecināšanas ziņojums.

Šis kritērijs uzsver desmit kritēriju centrālo lomu attiecināšanas ziņojumā. Tajā jāiekļauj atbildes uz katru no šiem kritērijiem.

9. kritērijs. Oficiālā EKI platforma uztur publisku sarakstu ar dalībvalstīm, kas ir apstiprinājušas, ka ir pabeigušas attiecināšanas procesu, iekļaujot saites uz pabeigtiem attiecināšanas ziņojumiem.

Valstīm jānorāda saites uz saviem galvenajiem kvalifikāciju interneta portāliem, kuros jābūt saitei uz attiecināšanas ziņojumu. Jānorāda arī saites uz nacionālajām kvalifikāciju ietvarstruktūrām (un jebkurām ar tām saistītām norādēm), jo tas atvieglos citu valstu iedzīvotājiem piekļūt informācijai.

Eiropas Komisija, pamatojoties uz EKI Konsultatīvās padomes ieteikumiem, veido EKI portālu. EKI portāla galvenais mērķis ir atspoguļot attiecināšanas procesa rezultātus. Pamatojoties uz attiecināšanas ziņojumos ietverto informāciju, portāls ļaus iedzīvotājiem saprast NKI līmeņu saistību ar EKI līmeņiem un salīdzināt dažādu valstu NKI līmeņu atbilstību noteiktam EKI līmenim. EKI portāls arī nodrošinās atsauces uz būtiskajiem nacionālajiem portāliem un attiecināšanas ziņojumu pilniem tekstiem.

10. kritērijs. Pēc attiecināšanas procesa un saskaņā ar leteikumā minētajiem termiņiem visās jaunajās kvalifikāciju apliecībās, diplomos un Europass dokumentos, ko izdod atbildīgās iestādes, ir jābūt skaidri norādītai atsaucei, izmantojot attiecīgās valsts kvalifikācijas sistēmas, uz atbilstīgo EKI līmeni.

EKI līmeņa norādīšana izglītības dokumentā palīdzētu ieinteresētajām pusēm novērtēt nacionālo kvalifikāciju līmeni un veicinātu dažādu sistēmu kvalifikāciju salīdzināšanu (piemēram, mobilo darbinieku gadījumā).

10. kritēriju var uzskatīt par attiecināšanas procesa otro posmu. Pēc tam, kad ir notikusi vienošanās par konkrēto līmeņu attiecināšanu un kvalifikācijas caur NKI ir saistītas ar EKI līmeņiem, var uzskatīt, ka EKI padara nacionālās kvalifikācijas starptautiski konvertējamās. Lai šī pievienotā vērtība būtu skaidra visiem lietotājiem, visas NKI kvalifikācijas ir jāsaista ar EKI līmeni. Par to, kā faktiski ietvert atsauci uz EKI līmeni individuālajos kvalifikāciju dokumentos, ņemot vērā konkrēto valstu attieksmi un vajadzības, tiek spriests EKI Konsultatīvajā padomē.²¹

²¹ Par šādas norādes ietveršanu Europass dokumentos apspriežas arī Nacionālie Europass centri un institūcijas, kas valstīs atbild par Pielikumu kvalifikāciju apliecinošam dokumentam un Diploma pielikumu.

6 Attiecināšanas metodoloģija: daži būtiski apsvērumi

Pieredze valstīs, kuras pirmās pabeigušas EKI attiecināšanas procesu, ir noderīga tām valstīm, kuras šobrīd nodarbojas ar attiecināšanu. Šajā nodaļā, izmantojot pieredzi, ko ieguvušas valstis, kas šo procesu pabeigušas, tiek atklāti vairāki faktori, kuriem jāpievērš uzmanība. Plānots, ka šī nodaļa tiks papildināta līdz ar jaunu attiecināšanas ziņojumu parādīšanos.

Attiecināšana ietver nacionālo kvalifikāciju līmeņu piesaisti EKI līmeņiem

EKI funkcijas (personu mobilitāte, kvalifikāciju caurskatāmība) ir atkarīgas no starptautiskas vienošanās par astoņiem mācīšanās rezultātu līmeņiem (zināšanas, prasmes, kompetence). Šīs vienošanās pamatā ir Eiropas ekspertu vienprātība, un tā nav jāpiesaista konkrētai nacionālai pieredzei par mācīšanās līmeņiem. Turpretim NKI nacionālo kvalifikāciju līmeņu pamatā varētu būt konkrēta pieredze, novērtējot mācīšanās līmeņus. Iespējams, ka šie nacionālie līmeņi formulēti citādākā veidā nekā EKI līmeņi. Arī to skaits var atšķirties. Tāpēc par attiecināšanas procesa sākumpunktu vislabāk ņemt nacionālos līmeņus (kas ir daudz konkrētāki nekā EKI līmeņiem). Ja par sākumpunktu pieņem EKI deskriptorus, tad attiecināt līmeni pret līmeni var būt grūtāk, jo EKI līmeņu apraksti savā būtībā ir vispārīgāki un tāpēc atvērti atšķirīgām interpretācijām. Savukārt NKI deskriptori parasti ir konkrētāki un tāpēc ir mazāk pakļauti atšķirīgām interpretācijām.

10 attiecināšanas kritēriju izmantošana

Attiecināšanas procesa pamatā ir nepieciešamība panākt atbilstību visiem desmit kritērijiem, kas aprakstīti iepriekš, 5. nodaļā. Kritēriji veido struktūru attiecināšanas procesam un ziņojumam par šo procesu. Šādu vadošu lomu kritērijiem piešķir fakts, ka tie izstrādāti EKI Konsultatīvās padomes sanāksmju gaitā un panākot vienošanos. Šī raksta 5. nodaļā kritēriji ir izskaidroti, pamatojoties uz pašreizējo to apjoma un nozīmes interpretāciju, jādodomā, ka, vairāk valstīm iesaistoties attiecināšanas procesā, šī kopējā izpratne turpinās attīstīties.

Pašreizējā pieredze liecina, ka ir ļoti svarīgi pilnībā (katrā attiecināšanas ziņojumā) izskaidrot, kā attiecināšanas process atbilst katram kritērijam. Starptautiskajā auditorijā visvairāk jautājumu (un tātad - neskaidrību) radīs tajos gadījumos, kad attiecināšanas ziņojumā neparādījās detalizēta atbilde par kādu no kritērijiem.

Starptautisko ekspertu izmantošana

Starptautisko ekspertu iesaistīšana attiecināšanas procesā paredzēta tādēļ, lai starptautiskajā sabiedrībā radītu pārliecību un savstarpēju uzticēšanos valstu attiecināšanas rezultātiem. 7. kritērijā pausts uzskats, ka starptautiskie eksperti piešķir pievienoto vērtību attiecināšanas procesam. To iespējams izdarīt, piemēram, sniedzot padomus par procesa caurskatāmību, par līmeņu ārējiem etalonstandartiem un par attiecināšanas rezultātu paziņošanu starptautiskajai auditorijai. Katrai valstij pašai jāpieņem lēmums par to, kā vislabāk izmantot starptautiskos ekspertus.

Līdzšinējā pieredze liecina, ka efektīvi var izmantot divus vai trīs starptautiskos ekspertus. Tas rada iespēju saistīties ar līdzīgām valstīm un valstīm ar ļoti atšķirīgām kvalifikāciju sistēmām, un gūt ieskatu par EKI ieviešanas procesu šajās valstīs.

Pirmā izvēle, kas jāizdara NKP ir, vai izvēlēties ekspertu, kas saprot vai nesaprot nacionālo sistēmu. Acīmredzot, izvēloties ekspertu, kurš nepārzina nacionālo sistēmu, rodas darba organizēšanas problēmas (vajadzēs sagatavot dokumentus, kas izskaidrotu nacionālo sistēmu), vai, ja ekspertam nav zināmi sarežģīti vietējie jautājumi, viņš nespēs salīdzināt attiecināšanu ar situāciju savā valstī. Acīmredzams risinājums ir eksperts no tuvas vai kaimiņvalsts sistēmas, taču tad pastāv risks, ka varētu palikt nepamanīti svarīgi jautājumi, kas rastos, ziņojumu lasot cilvēkiem, kas nepārzina situāciju. Ir pierādījies, ka lielas priekšrocības ir tad, ja tiek izmantots vismaz viens eksperts ar dziļām zināšanām par tādu kvalifikāciju sistēmu, kas itin nemaz nelīdzinās tai sistēmai, kura tiek attiecināta. Šāds skatījums no malas liek atbildīgajiem par attiecināšanas procesu pilnībā izskaidrot jautājumus, kurus citādi tie varbūt nebūtu uzskatījuši par starptautiskajai auditorijai svarīgiem.

Saistīts jautājums ir ekspertu valodu prasmes – izmantojot ekspertus, kuri nezina konkrētās valsts valodu, būs nepieciešams papildus atbalsts – tulkošana, kā arī, iespējams, eksperta iepazīstināšana ar sistēmu. Šīs valodas problēmas nevajadzētu uztvert kā šķērslī ekspertu iesaistīšanai, jo tieši viņi padarīs nobeiguma ziņojumu saprotamu dažādās valstīs.

Būtu noderīgi, ja valstis, kas veic attiecināšanas procesu, varētu norādīt savus iemeslus un motivāciju, kāpēc tās uzaicinājušas ekspertus no konkrētām valstīm.

Tāpat arī rodas jautājumus par to, cik dziļi un kad iesaistīt ekspertus. Dažas valstis plānojušas iesaistīt ekspertus procesa nobeiguma posmā, lai tie pārbaudītu procedūras un rezultātus. Citās valstīs viņi iesaistīti jau no paša procesa sākuma, lai varētu iepazīties ar nacionālo sistēmu.

Dažās valstīs ekspertus uztver kā daļu no vadības procesa, gluži tāpat kā nacionālos ekspertus. Taču citas valstis attiecināšanas ziņojumā atvēlējušas vietu starptautiskajiem ekspertiem, lai tie rīkotos kā vērtētāji un gatavotu paziņojumu par atbalstu vai citādi, par kādu attiecināšanas rezultātu ir panākta vienošanās.

Atgriezeniskā saite no starptautiskajiem ekspertiem, kuri jau snieguši atbalstu attiecināšanas procesam, liecina, ka šī ir prasīga loma. Viņi uzsver īpaša informējoša dokumenta nozīmi, kas palīdz izprast kvalifikāciju sistēmu un attiecināšanas procesa mērķus. Tāpat arī viņi uzskata, ka bijis svarīgi satikties ar galvenajām attiecināšanas procesā ieinteresētajām pusēm. Eksperti arī secinājuši, ka tajās valstīs, kurās jau tiek izmantoti mācīšanās rezultāti, viņiem bijis vieglāk dot savu ieguldījumu attiecināšanas procesā.

NKI lietderība

EKI lēteikumā minēts, ka NKI ir noderīgas nacionālo kvalifikāciju sistēmu attiecināšanai uz EKI. Līdz šim valstīs, kuras ir sagatavojušas attiecināšanas ziņojumus, ir bijušas izveidotas kvalifikāciju ietvarstruktūras. Tās varēja uzsākt attiecināšanas procesu, pamatojoties uz šīm NKI²². Kārtējais *Cedefop* pārskats²³ par 31 valsti atklāj, ka pārējās valstis virzās uz nacionālajām kvalifikāciju ietvarstruktūrām un tās šajā ziņā ir ļoti dažādos

²² Kaut gan Francijas gadījumā tika attiecināta ilgi pastāvējusi ietvarstruktūra (kopš 1969.g.), kura šobrīd tiek pārskatīta.

²³ Cedefop (2010) The Development of National Qualifications Frameworks in Europe. <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/16666.aspx>

attīstības posmos. Ir skaidrs, ka daudzos šādos gadījumos NKI izstrāde valstī tiek uzskatīta par attiecināšanas procesa priekšgājēju, un, kamēr turpinās NKI izstrāde, attiecināšanas process, saprotami, norit lēni.

NKI izstrāde paralēli attiecināšanas procesam potenciāli var radīt problēmas. Pastāv zināms risks, ka tiks sajaukti divi ļoti atšķirīgi procesi – NKI izstrāde un ieviešana un attiecināšana uz EKI. Abi procesi prasa augsta līmeņa saziņu, dokumentāciju un konsultācijas, kā rezultātā galvenās ieinteresētās puses var tikt pārslogotas ar informāciju un pieprasījumiem. NKP vadītāju un starptautisko ekspertu secinājums (piedaloties seminārā par attiecināšanu) bija, ka NKP un NKI veidotājiem ir jā rūpējas par to, lai nošķirtu NKI izstrādes procesu (kas var būt liela mēroga pasākums) un attiecināšanas procesu uz EKI. Tika uzsvērts, ka izšķirošā loma ir skaidrībai par katru no šiem procesiem²⁴.

Viedokļu apmaiņa EKI Konsultatīvajā padomē un ekspertu semināros liecinājusi, ka dažās valstīs var būt grūti nedefinēt atšķirīgos mācīšanās līmeņus, ko iespējams sasniegt, pabeidzot obligāto izglītību, un tāpēc tos ir grūti attiecināt uz EKI. Patiesībā NKI izstrāde var palīdzēt saskatīt atšķirības mācīšanās rezultātos, kas saistās ar obligātās izglītības noslēgumu, un tas var atvieglot šo skolas beigšanas kvalifikāciju līmeņu saistīšanu ar EKI.

Šobrīd ir pieejami vairāki publicēti resursi, kas atbalsta valstis, kuras ievieš NKI, tostarp:

- Nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru attīstība Eiropā²⁵ ;
- EKI izdevumu sērija, piemēram, raksts “Nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru pievienotā vērtība, ieviešot Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru”²⁶;
- Starptautiskās Darba organizācijas publikācijas, piemēram, “Ievada vadlīnijas par nacionālajām kvalifikāciju ietvarstruktūrām, konceptuālie un praktiskie jautājumi politikas veidotājiem”²⁷ ;
- ETF (Eiropas Izglītības fonda) izdevumi par NKI²⁸;
- Publikācijas un ziņojumi par Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūras attīstību un ieviešanu²⁹.

Virzība uz mācīšanās rezultātu izmantošanu

EKI leteikums mums atgādina, ka mācīšanās rezultāti palīdz radīt caurskatāmību un salīdzināt dažādas kvalifikāciju sistēmas. Valstis, kuras jau pabeigušas attiecināšanas procesu, bijušas tās, kurās ir tradīcija izmantot mācīšanās rezultātus NKI un kvalifikācijās, un ir pierādījumi³⁰, ka visas ES, EEZ un kandidātvalstis virzās uz būtiski plašāku mācīšanās rezultātu izmantošanu nekā šobrīd.

Attiecināšanas process ir atkarīgs no tā, vai iespējams salīdzināt nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras vai sistēmas līmeņu deskriptorus ar EKI deskriptoriem (kas uzrakstīti kā mācīšanās rezultāti). Nevienu nacionālo kvalifikāciju sistēmu nevar saistīt ar

²⁴ Neskaidrības ārpus konkrētas valsts var rasties, ja ir ilgu laiku pastāvējusi ietvarstruktūra un notiek provizorisks tā attiecināšana uz EKI, kamēr tiek gaidīta jaunās NKI pieņemšana (piemēram, Francijā), kā arī, ja līdzās pastāv divas NKI (NKI un Kvalifikāciju un kredītpunktu ietvarstruktūra Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā). Visas šādas sistēmas pienācīgi jāizskaidro attiecināšanas ziņojumā.

²⁵ Cedefop (2010b).

²⁶ Bjornavold, Jens and Coles, Mike for the European Commission (2010).

²⁷ Tuck, Ron for ILO (2007).

²⁸ Piemēram: Coles, Mike for ETF (2006). ETF (2010) Developing Qualifications Frameworks in EU Partner Countries.

²⁹ EAIT mājas lapa: <http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=65>

³⁰ The Shift to Learning Outcomes. Conceptual, political and practical developments in Europe. Cedefop. 2008 http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4079_en.pdf

EKI bez šādas skaidras saiknes starp līmeņiem. Tomēr bieži vien dažādās izglītības nozarēs dažādās valstīs mācīšanās rezultātu pieeja individuālajās kvalifikācijās, standartos, vērtēšanas kritērijos, mācību programmās, u.t.t. tiek ieviesta dažādās pakāpēs. Tas nozīmē, ka attiecināšanas procesa apraksts dažādās nozarēs var stipri atšķirties.

Izsmeljoša diskusija par mācīšanās rezultātu izmantošanu, kā arī par dažādajām vidēm, kurās tos izmanto, būs gaidāmajā EKI rakstu sērijas rakstā *Mācīšanās rezultātu izmantošana*.

Ieinteresēto pušu iesaistīšana/ vadība

Vairāki attiecināšanas kritēriji pieprasa ieinteresēto pušu nepastarpinātu un būtisku iesaistīšanos nacionālajā kvalifikāciju sistēmā.

Valstis, kuras pabeigušas attiecināšanu, ir skaidri paudušas, ka šis ir precīzu, uzticamu un noturīgu attiecināšanas rezultātu priekšnoteikums. Ieinteresētās puses šajā procesā iesaistītas dažādos veidos, taču līdzšinējā pieredze liecina, ka augsta līmeņa darba grupās (piemēram, grupās, kas vada attiecināšanas procesu vai ir tieši atbildīgas par tā izpildi) tiek iesaistītas tālāk minētās šādu ieinteresēto pušu grupas.

1. Valsts ministrija (-jas) (vai nozīmētas aģentūras), kas atbild par vadību/ vadīšanu.
2. Izglītības eksperti (no dažādām izglītības un apmācību nozarēm un līmeņiem – vispārējās izglītības, profesionālās izglītības un apmācības, augstākās izglītības, tālākizglītības un apmācības, u.t.t.), tostarp:
 - Mācību satura un novērtējuma eksperti;
 - Izglītības sniedzēji/ iestādes;
 - Pasniedzēji un skolotāji;
 - Skolēni/audzēkņi/studenti.
3. Sociālie partneri, tostarp:
 - Darba devēji;
 - Arodbiedrības;
 - Profesionālās asociācijas.
4. Organizācijas, kas piešķir kvalifikācijas (ja atšķiras no iepriekš minētajām).
5. Plašāks loks valdības institūciju, ja tādas atbild par kvalifikācijām savā nozarē (piemēram, jaunatnes lietu, zemkopības vai sociālās drošības ministrijas).
6. Nevalstiskās organizācijas, tostarp brīvprātīgo un labdarības organizācijas (dažās sistēmās tās var atbildēt par konkrētām kvalifikācijām).
7. Aģentūras, kas finansē izglītību un mācības.
8. Kvalifikāciju aģentūras (ja tādas pastāv).
9. Kvalitātes nodrošināšanas aģentūras (vai institūcijas ar šādu lomu).
10. Pētnieki (it īpaši starptautiskie eksperti un tehniskie konsultanti).

Tāpat arī ir notikušas plašas un atklātas konsultācijas, kas ļāvušas piedalīties citiem cilvēkiem, kuri interesējas par šo jomu. Dažas valstis rīkojušas seminārus un konferences,

kas bija paredzētas ieinteresēto pušu iesaistīšanai attiecināšanas procesā un dažādu ieinteresēto grupu mijiedarbības nodrošināšanai.

Ceļā uz labāku attiecināšanas procesu

NKP vadītāju un EKI Konsultatīvās padomes diskusijās uzsvērts, ka attiecināšanas process var parādīt tikai to, kāda ir nacionālās sistēmas sasaiste ar EKI konkrētajā laika posmā. Citiem vārdiem sakot, attiecināšanas ziņojumi ir šīs sasaistes fotogrāfija vai momentuzņēmums. Kvalifikāciju sistēmas neizbēgami mainās, un NKI attīstās, atspoguļojot šīs pārmaiņas un reaģējot uz jauniem izaicinājumiem un uzstādījumiem. Tāpat arī, kā jau tas vairākkārt minēts, EKI ieviešana un attiecināšana prasa mācīšanās rezultātu izmantošanu, taču daudzās valstīs tos ievieš pakāpeniski. Paies laiks, iekams mācīšanās rezultāti tiks pilnā apmērā izmantoti visos līmeņos (ne tikai kvalifikāciju ietvarstruktūru deskriptoros, bet arī kvalifikāciju definīcijās un vērtēšanas procesā). Tas var mainīt kvalifikāciju saistību ar NKI. Turklāt daudzās valstīs NKI ir jaunas, un, tikai tām vairāk nostiprinoties, ieinteresētas puses pilnībā izpratīs to mehānismus un nozīmi. Tas var izraisīt izmaiņas NKI uztverē un izmantošanā valstī, kas var ietekmēt arī attiecināšanu uz EKI.

Tāpēc ir vērts atzīt šo dinamiku un skaidri pateikt ieinteresētajām pusēm, ka attiecināšana ir pirmā nozīmīgā tuvināšana nacionālās sistēmas piesaistei EKI, bet ka, iespējams, būs jāievieš turpmākas korekcijas pēc, teiksim, pieciem gadiem, lai atspoguļotu pārmaiņas, kas notikušas gan nacionālajā sistēmā un tās NKI, gan EKI ieteikumā (kuru plānots pārskatīt 2013. gadā), kā arī citās valstīs notikušo attiecināšanas procesu rezultātā. Izpratnei par attiecināšanu kā dinamisku procesu vajadzētu palīdzēt koncentrēt uzmanību uz svarīgākajiem, stabilajiem kvalifikāciju sistēmu aspektiem, kuri ir jāsaista ar EKI.

Dažas valstis ir skaidri paziņojušas, ka to plānotā NKI izstrāde notiks vairākos posmos. Šie posmi pakāpeniski novedīs pie tādas NKI, kas ir aizvien aptverošāka un kļūst par spēcīgu instrumentu kvalifikāciju sistēmas caurskatāmības un konsekvences nodrošināšanai.

Iespējamās attiecināšanas metodes/ paņēmieni

Nav tādu pētījumu, kas sniegtu pierādītu attiecināšanas metodoloģijas modeli. Visām valstīm ceļš uz pilnīgu attiecināšanu ir jauns. Tomēr ir dažas noderīgas norādes par iespējamajām izmantojamām metodēm. Piemēram, ir aizvien vairāk literatūras par ietvarstruktūrām un līmeņiem, proti, politikas dokumenti un pētījumu analīze. Šī literatūra ne tikai palīdz izveidot NKI, bet arī sniedz vispārēju ieskatu par to, ko kvalifikāciju līmeņi var nozīmēt dažādos kontekstos. EKI testēšanas projekti nodrošinājuši šādu literatūras avotu daudzvalodīgu bibliogrāfiju.

Papildus šai literatūrai ir pieejama arī augoša empīrisku pierādījumu bāze, ko veido reālā attiecināšanas prakse (attiecināšanas ziņojumi un šis raksts³¹), kā arī NKI-ru testēšana ar mērķi saistīt tās ar EKI³².

Jaunākie sagatavotie attiecināšanas ziņojumi ir acīmredzams informācijas avots par attiecināšanas *tehniskajām metodēm*. Reizēm tās ir skaidri izklāstītas ziņojumos, bet

³¹ Šis raksts tiks regulāri atjaunināts.

³² Skat. Cedefop pētījumu par NKI attīstību, kas tiek regulāri atjaunināts. Cedefop (2010b) *The development of national qualifications frameworks in Europe (August 2010)*. <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/16666.aspx>
Cedefop (2009b) *The development of national qualifications frameworks in Europe (September 2009)*. <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/5030.aspx>

reizēm tehniskās detaļas iekļautas pamatdokumentos. Tehniskās metodes ietver deskriptoru teksta lingvistisko analīzi – izvērtējot visu deskriptoru un tā sastāvdaļas (skat. 2. pielikumu, 1. piemēru). Tās ietver arī no deskriptoriem izrietošo hierarhiju un tālākās attīstības ceļu analīzi. Pēdējā ved pie saišu izveidošanas ar citām meta-ietvarstruktūrām (Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūru jeb EAIT KI) un izskatīšanas, kā tās atspoguļojas viena līmeņa attiecināšanā uz otru līmeni. Nozīmīgāko nacionālo kvalifikāciju deskriptori arī ir pierādījumu avots, ko var izmantot tehniskajā saskaņošanas procesā.

Papildus tehniskajai metodei iespējams izmantot arī *sociālo analīzi*, lai ņemtu vērā pašreizējo praksi saistībā ar netieši formulētiem līmeņiem: piemēram, meklēt kopēju izpratni par to, ko konkrētais mācīšanās līmenis reprezentē attiecībā uz mācīšanās hierarhiju, darbu un skolēnu/audzēkņu/studentu nākotnes iespējām. Izmantojot sociālās analīzes pieeju, īpaši svarīgi ir apskatīt nozīmīgāko kvalifikāciju vērtības un statusa pierādījumus, kas iegūti no ieinteresētajām pusēm un publicētās literatūras, kā arī demonstrēt šos pierādījumus piedāvātas attiecināšanas atbalstam. Kaut gan var šķist, ka šādas sociālās analīzes rezultāti nav tik noturīgi kā tie, kas iegūti tehniskajā procesā, tomēr sociālās analīzes piešķirtajai pievienotajai vērtībai ir izšķiroši svarīga loma, lai iegūtu ieinteresēto pušu, it īpaši – pilsoņu, uzticību.

Visi līdz šim publicētie attiecināšanas ziņojumi (līdz 2010. gada vidum) ļoti koncentrējas uz tehniskām salīdzināšanas metodēm. Jāpieņem, ka starp turpmākajiem attiecināšanas ziņojumiem būs arī tādi, kas pamatosies sociālajā analīzē un kuru pamatotību noteiks dokumentēta ieinteresēto pušu vienprātība un paskaidrojumi par to, kā kvalifikāciju sistēma sakņojas ieražās un praksē. Ar laiku informācijas kopums par sociālo analīzi parādīsies, taču šobrīd nav pieejami empīriski informācijas avoti par šo pieeju.

Būtiskais “vislielākās atbilstības” jēdziens

Nacionālo kvalifikāciju sistēmu līmeņu kopuma attiecināšana uz EKI līmeņiem, iespējams, var būt nepilnīgs process, kurā vajadzēs izmantot “vislielākās atbilstības” jēdzienu. Tas nav jauns – tas ilgstoši pastāv matemātikā un inženierzinātnēs kā ideja par to, kā atrast saskaņu starp diviem datu kopumiem vai divām vai vairāk ierīcēm. Tam raksturīgi pieņemt, ka perfekta atbilstība diez vai ir iespējama un ka, lai izveidotu saiti un atrisinātu problēmu, vajadzīgs kaut kāds vērtējums vai tuvinājums. Attiecinot NKI un EKI līmeņu deskriptorus, “vislielākās atbilstības” princips prasa, lai virkne ieinteresēto pušu pieņemtu kopēju lēmumu, lai varētu uzticēties tuvinājuma rezultātam. Tāpēc ir vērts uztver “visatbilstošāko” kā *lēmumu, kas balstās uz ieinteresēto pušu kolektīvu, profesionālu spriedumu*. Tam piemērs atrodams Francijas attiecināšanas ziņojumā, kurā teikts³³:

Kā visās vecākās sistēmās, kuras pamatojas spēcīgās tradīcijās, dažas kvalifikācijas izrādījās marginalizētas, starp diviem līmeņiem, taču attiecināšanas procesā ieinteresēto pušu panāktā vienprātība ļāva apstiprināt to attiecināšanu.

Varbūt ir vērts apsvērt dažus citus terminus, kas izmanto jēdzienu “vislielākā atbilstība”. Dažās nacionālajās sistēmās pastāv īpaša sistēma vienas ietvarstruktūras līmeņu saskaņošanai ar citu – piemēram, EAIT KI saskaņošana ar EKI. Svarīgi atzīmēt, ka izmantojot “vislielākās atbilstības” pieeju, lai saistītu kādu līmeni no vienas ietvarstruktūras ar kādu līmeni citā ietvarstruktūrā, tā obligāti nepadara šo līmeņu kvalifikācijas vienādas vai vienlīdzīgas, vai nenosaka, ka tām būtu vienāda vērtība. Viena līmeņa kvalifikācijas var atšķirties pēc zināšanu, prasmju un kompetenču attiecības, mācīšanās apjoma, ceļa uz mācīšanos, kā arī pēc pieejamajām iespējām un piedāvāto tālāko virzību.

³³ Ziņojums būs pieejams Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras ģenerāldirekcijas mājas lapā 2011.g.
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

Boloņas pašnovērtējuma procesā, kurā valstis saista augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūru līmeņus ar EAIT KI, “vislielākā atbilstības” vietā tiek lietots jēdziens “*būtiska atšķirība*”. Termins parādās Lisabonas Konvencijā par kvalifikāciju atzīšanu³⁴. “Vislielākā atbilstība” prasa “atbilstības pierādījumu”, turpretim “būtiskā atšķirība” prasa pārbaudīt, vai viena līmeņa saistība ar otru ir balstīta pieņēmumos, kurus nav iespējams pamatot vai pierādīt, pretējā gadījumā saistība tiek pieņemta.

Maltas NKI mācīšanās mācot pasākumā 2009.gada oktobrī inženierzinātņu industrijas profesionāļu viedoklis par “vislielāko atbilstību” tika noformulēts šādi³⁵:

“Vislielākās atbilstības” princips (proti, attiecināšana pret to līmeni, kas vislabāk atbilst kvalifikācijai) tiek uzskatīts par izmantojamu klasifikācijas metodi. Tieši tāpēc, ka izglītība un apmācība sniedz zināšanas, prasmes un kompetenci dažādā līmenī, ne vienmēr kvalifikācijas iespējams aprakstīt viennozīmīgi ar vienu deskriptoru kopumu, tādēļ eksperti uzskata, ka “vislielākās atbilstības” principa izmantošana attiecināšanas procesā ir apsveicama.

Inženiertehniskās jomas profesionāļi identificēja vēl vienu svarīgu “vislielākās atbilstības” principa izmantošanas iezīmi – proti, elastību un iecietību interpretācijā:

Vairums semināra dalībnieku aizstāvēja “cienījamu augstsirdību”. Nevajag uztvert katru vārdu kā “akmenī iecirstu”, aprakstiem ne obligāti simtprocentīgi jāsakrīt. Aprakstu vispārīgums tiek uzskatīts par nepieciešamību – jo tikai šādi iespējams identificēt visas kvalifikācijas. Stikāka detalizācija sašaurinātu interpretācijas mērogu un padarītu deskriptorus grūtāk piemērojamus.

NKI deskriptori parasti ir detalizētāki nekā EKI, un tie parasti ir ciešāk saistīti ar konkrēto nacionālo kontekstu, tāpēc ir maz ticams, ka tiem kādreiz varētu būt nevainojama korelācija ar EKI deskriptoriem, kuriem jābūt plašākiem un vispārīgākiem. Maltas attiecināšanas ziņojumā Maltas Kvalifikāciju ietvarstruktūra (MKI) aprakstīta ciešā saistībā ar EKI līmeņiem. Tomēr, attiecinot MKI līmeņus uz EKI līmeņiem, tik un tā bija jāpiemēro “vislielākās atbilstības” princips. To parāda nacionālās ietvarstruktūras deskriptoru teksta tiešs salīdzinājums ar EKI deskriptoru tekstiem (skat. 2. pielikumu, 2. piemēru).

Līdz šim visi attiecināšanas ziņojumi sarakstīti pēc konsultāciju procesa, kurš, cita starpā, ietvēris aptaujas un seminārus. Var apgalvot, ka šo konsultāciju respondenti piemērojuši “vislielākās atbilstības” principu kā gluži dabisku procesu, apsverot iespējamās līmeņu salīdzināšanas sekas, – viņi ņem vērā, kādas varētu būt tālejošas sekas, saskaņojot viņiem labi pazīstamās izglītības kvalifikācijas. Konsultāciju ceļā iegūtie pierādījumi ir īpaši svarīgi. Lai panāktu starptautisko lietotāju uzticēšanos attiecināšanas rezultātiem, publicētajā attiecināšanas ziņojumā jāiekļauj pierādījumi par konsultācijām. Statistikas dati par konsultācijām, par to, kāda veida un cik daudzi respondenti izvēlas katru no šīm kategorijām, ir svarīgi no starptautiskā skata punkta.

Taču, lai konsultāciju process būtu auglīgs, ir nepieciešams, lai personām, ar kurām konsultējas, būtu laba izpratne par apskatāmajiem jautājumiem. Tas redzams valstīs, kurās kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviestas jau pirms kāda laika, taču daudzās valstīs NKI ir jauni instrumenti, un nav nekādu garantiju, ka ieinteresētās puses pilnībā izprot to rezultātus un darbības principus. Kaut arī kopumā no EKI tiek gaidīts daudz (ko rāda pirms EKI pieņemšanas notikušās nacionālās konsultācijas), tomēr daži pilotprojekti arī parāda, ka tādām ieinteresētajām pusēm kā darba devēju pārstāvjiem un arodbiedrībām trūkst

³⁴ Eiropas Padomes (1997) Konvencija par ar augstāko izglītību saistīto kvalifikāciju atzīšanu Eiropas Reģionā, Eiropas Padome, pieejama: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>

³⁵ Sabine Tritscher-Archan, IBW, prezentācija. Vairāk informācijas par mācīšanās mācot aktivitātes rezultātiem skat. ziņojuma kopsavilkumu: <http://www.kslll.net/Documents/Recognition%20of%20learning%20outcomes-Report%20Malta%20PLA.pdf>

izsmeļošas un pieejamas informācijas par EKI un par tās darbības veidu. Viena no NKP lomām ir izskaidrot EKI un attiecināšanas procesu šīm pusēm pirms konsultāciju uzsākšanas.

“Vislielākās atbilstības” noteikšanas procesā ir jāizlemj, cik liels uzsvars galīgajā lēmumā par attiecināšanu tiks piešķirts tehniskajai un sociālajai dimensijai. Anglijas un Ziemeļīrijas ziņojumos, salīdzinot nacionālās ietvarstruktūras 4. līmeni ar EKI (skat. 3. pielikuma 3. piemēra paskaidrojumus), sociālajai dimensijai ir piešķirta liela nozīme.

Iespējams, ka nepieciešamība piemērot “vislielākās atbilstības” principu ir visuzskatāmākā tajos gadījumos, kad nacionālajā ietvarstruktūrā un EKI ir atšķirīgs līmeņu skaits. Šādā situācijā katram atsevišķam līmenim nav iespējams atrast citu atsevišķu atbilstošu līmeni. Tā tas ir Skotijas gadījumā (2. pielikums, 4. piemērs). Esošajos attiecināšanas ziņojumos par dažādo kvalifikācijas deskriptoru salīdzināšanas procesu ar EKI līmeņiem skaidri parādās “vislielākās atbilstības” princips. 2. pielikuma 5. piemērā ietverta informācija par kvalifikāciju deskriptoru izmantošanu attiecināšanas procesā.

Metodoloģijas detaļas (un arī “vislielākā atbilstība”) faktiskajā līmeņu attiecināšanā dažādos attiecināšanas ziņojumos atšķiras. Reizēm šis process aprakstīts detalizēti; tas ļauj starptautiskajiem lasītājiem izprast to, kā pieņemt lēmumi par “vislielāko atbilstību”. Tekstā šie lēmumi ir jāizskaidro – tostarp, iekļaujot paskaidrojumus par to, kādā ziņā lēmumi par “vislielāko atbilstību” atšķiras no tiem, kurus dažas ieinteresētās puses būtu uzskatījušas par perfektu atbilstību. Aprakstot lēmumu pieņemšanu par “vislielāko atbilstību” attiecināšanas ziņojumos, var noderēt daži jautājumi:

- *Vai NKI līmeņu deskriptoru formulējums ir piemērots “vislielākās atbilstības” principa izmantošanai? Attiecībā uz, piemēram, zināšanu, prasmju un kompetenču aptvērumu, mācīšanās rezultātu izmantošanu (kas aprakstīti pietiekami detalizēti).*
- *Kādas ir galvenās no tā izrietošās atšķirības NKI līmeņu deskriptoru mērogā salīdzinājumā ar EKI? Piemēram, vai ir kādi papildu elementi, tādi kā svarīgāko kompetenču un sevis vadības aspektu apraksts?*
- *Vai plašāks abu deskriptoru kopumu tekstu izvērtējums vedina domāt par nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras un Eiropas meta-ietvarstruktūras saistību?*
- *Vai iespējama atšķirība starp attiecināšanu, kas izriet no tehniskām metodoloģijām (teksta analīze, mācīšanās rezultātu izsvēršana), un paredzamo attiecināšanu, kas izriet no ieinteresēto pušu (piemēram, sociālo partneru) viedokļa?*
- *Kādi pierādījumu avoti bija pieejami, pieņemot lēmumus par konkrētu līmeņu attiecināšanu?*
- *Vai ieinteresētās puses atbalstījušas rezultātus, kas iegūti, piemērojot “vislielākās atbilstības” principu? Vai ir pieejami pierādījumi par konsultācijām ar ieinteresētajām pusēm?*
- *Un beidzot, vai iespējams paļauties uz to, ka galīgie lēmumi par attiecināšanu pamatojas uz ieinteresēto pušu kolektīviem, profesionāliem spriedumiem?*

7 Iespējamās problēmas, kas varētu rasties attiecināšanas procesā

Katrā valstī attiecināšanas process notiek citādā veidā, ņemot vērā dažādās nozaru un institucionālās vides. Tomēr ir dažas visām valstīm kopīgas problēmas. Tās ir aplūkotas tālāk jautājumu un atbilžu veidā. Šos jautājumus ir identificējuši NKP.

Jautājums: Kā mēs varam veikt attiecināšanu uz EKI, ja dažās izglītības un apmācības jomās mācīšanās rezultāti vēl nav ieviesti realitātē?

Atbilde: Mācīšanās rezultāti var pārveidot mācību programmu vai kvalifikāciju standartus no skaidri nenoformulētas par skaidri noformulētu vienošanos. Reizēm dažas kvalifikācijas vēl nav noformulētas kā mācīšanās rezultāti. Šādās situācijās ir būtiski, lai ieinteresētās puses vienotos par to, kādā veidā šīs kvalifikācijas tiek ievietotas konkrētā NKI līmenī. Citiem vārdiem sakot, kā šie skaidri nenoformulētie kvalifikāciju standarti ir saistīti ar skaidri formulētiem NKI standartiem. Attiecināšanas process tikai tādā gadījumā ir pilnībā iedarbīgs, ja NKI līmeņi ir noformulēti kā mācīšanās rezultāti un ja par tiem ir vienoties plašs ieinteresēto pušu loks. Domājams, ka tomēr ar laiku visas kvalifikācijas tiks noformulētas kā mācīšanās rezultāti. Nacionālajiem attiecināšanas ziņojumiem vajadzētu ietvert norādes par šiem plāniem.

J.: Attiecināšanu uz EKI vislabāk veikt caur NKI, vai NKI izstrādei vajadzētu kļūt par prioritāti, un ko var darīt, ja NKI neaptver visas valsts kvalifikācijas vai nozares?

A.: NKI izstrāde ir prioritāte. EKI attiecināšanas procesu ir vieglāk vadīt caur NKI attīstību. Dažas valstis ir izstrādājušas NKI, kas atspoguļo pagaidu nostāju, un tiek plānots pēc pāris gadiem paplašināt un padziļināt NKI mērogu un funkcijas. Šādas pagaidu NKI vajadzētu nekavējoties attiecināt uz EKI, jo tās virzīs sarežģītāko un grūtāko attiecināšanas procesu, kāds būs nepieciešams nozarēs, kurās nav NKI līmeņu.

J.: Kā iespējams nodrošināt efektīvu pārvaldību, attiecināšanas procesā vienlaikus iesaistot pēc iespējas plašāku ieinteresēto pušu un uzskatu loku?

A.: Iespējams, ka visefektīvākā pieeja ir kombinēt pieejas “no augšas uz apakšu” (centralizēti noteiktas struktūras un priekšlikumi) un “no apakšas uz augšu” (plašas konsultācijas, vienprātības panākšana). Procesā, kurā dominē pieeja “no augšas uz apakšu”, iespējams, pietrūks ieinteresēto pušu iesaistīšanās, turpretim process, kurā dominēs pieeja “no apakšas uz augšu”, reizēm var prasīt vairāk laika, kā arī atstāt iespaidu, ka tam pietrūkst plašāka redzējuma. Politiskā līmeņa redzējums aizvien ir svarīgs, un to var ietekmēt ieinteresētās puses.

J.: Ir skaidrs, ka dažas valstis nevarēs iekļauties EKI ieviešanai noteiktajā termiņā (2010. un 2012.g.) – kāds ir reālais termiņš, kad visām valstīm ir jāpabeidz attiecināšana? Tas it īpaši attiecas uz valstīm, kurās mācīšanās rezultātu pieeja vēl nav īpaši attīstīta.

A.: EKI spēks (un tāpat arī tās dotie ieguvumi) ir atkarīgs no tā, cik daudzas valstis ir attiecinājušas savas kvalifikāciju sistēmas uz EKI līmeņiem. Tāpēc valstīm vajadzētu šo procesu pabeigt pēc iespējas ātrāk. Iespējams, ka vislielākais šķērslis attiecināšanai ir laiks, kas nepieciešams mācīšanās rezultātu ieviešanai (kas var prasīt daudzus gadus), kā arī nepieciešamība izveidot NKI (kas var prasīt divus vai trīs gadus). Kaut gan attiecināšanas process oficiāli neprasa NKI izveidi, tomēr tās ir ļoti vēlamas no uzticamības un caurskatāmības viedokļa. Tāpēc valstīm, pirms tās piedāvā aizstāvamam nacionālās sistēmas attiecināšanu pret EKI, ir jāizsver, kāds būtu šiem abiem procesiem vērtamais optimālais laiks.

J.: Kāda ir nostāja, ja attiecināšanas rezultāts ir kaut kādā ziņā negaidīts un liek apšaubīt valstī sen iedibinātas attiecības starp kvalifikācijām un līmeņiem?

A.: Šādu rezultātu vajadzētu vērtēt pozitīvi. Kvalifikāciju sistēmas nav iespējams precīzi uzkonstruēt, turklāt vide, kurā tās darbojas, mainās. Attiecināšanas rezultātu vajadzētu uztvert kā kvalitātes pārbaudi, vērtējot nacionālo sistēmu kopumā.

J.: Kā valstij vajadzētu reaģēt uz Konsultatīvās grupas un citu dalībvalstu negatīviem komentāriem par attiecināšanas ziņojumu (procesu)?

A.: Ir jāizlemj, vai negatīvo komentāru pamatā ir vāja izpratne par nacionālo kvalifikāciju sistēmu, šajā gadījumā nepieciešami labāki saziņas materiāli, lai sniegtu saprotamāku tās aprakstu, vai arī šādi negatīvi komentāri apšaubā valsts nostāju. Tādā gadījumā konkrētajai valstij stingri ieteikts, uzticamības un caurskatāmības apsvērumu dēļ, būt atvērtai turpmākām diskusijām, iespējams, izmantojot starptautisko ekspertu palīdzību. Piemēram, Apvienotās Karalistes attiecināšanas ziņojuma gadījumā EKI Konsultatīvās padomes atbilde ietvēra dažus pirmās kategorijas komentārus, un uz tiem ir atbildēts Apvienotās Karalistes otrajā (elektroniskajā) attiecināšanas ziņojuma variantā.

8 Ziņošana par attiecināšanu

Attiecināšanas procesā ir iesaistītas nacionālās ieinteresētās puses, un tas varētu ietvert konsultācijas par iespējamajiem procesa rezultātiem. Taču nacionālais ziņojums sasniedz daudz plašāku nacionālo un starptautisko auditoriju un noformulē valsts attiecības ar EKI un citu valstu kvalifikāciju sistēmām. Tāpēc tas ir izšķiroši svarīgs attiecināšanas procesa elements.

10 attiecināšanas kritēriji nodrošina ziņojuma struktūras pamatu, un līdz šim publicētajos ziņojumos tie izmantoti kā ziņojuma mugurkauls. Tomēr ir vērts apsvērt dažus papildu elementus, kas ietverti pašlaik publicētajos ziņojumos. Piemēram, Maltas ziņojums padziļināti apskata salīdzinoši jauno Maltas Kvalifikāciju ietvarstruktūru (MKI) un izmanto attiecināšanas ziņojumu kā instrumentu, lai izplatītu informāciju par MKI un tās saistību gan ar EKI, gan Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūru. Šis mehānisms nacionālās politikas un instrumentu izcelšanai ir nepārprotami svarīgs, un Anglijas un Ziemeļīrijas ziņojums uzsvēr jauno Kvalifikāciju un kredītpunktu ietvarstruktūru. Apvienotās Karalistes ziņojumos īpaši uzsvērti kvalitātes nodrošināšanas procesi, kas ir Apvienotās Karalistes atsevišķo daļu kvalifikāciju sistēmu būtiska iezīme. Īrijas ziņojumā uzsvērtā "etalonstandartu" noteikšana un tas, kādā veidā tie atbilst Īrijas ietvarstruktūrai un EKI.

Starptautiskais skatījums uz nacionālajiem attiecināšanas ziņojumiem ir tikpat svarīgs kā nacionālais skatījums. Kā jau minēts iepriekš, ziņojums ir apgalvojums par nacionālās sistēmas un EKI attiecībām, un profesionāļiem, kuri ir iesaistīti mācīšanās un darba mobilitātes atbalstīšanā, būs liela interese par attiecināšanas rezultātiem. Starptautiskajiem ekspertiem ir svarīgs uzdevums nodrošināt, lai attiecināšanas rezultāti tiktu skaidri paziņoti starptautiskajai auditorijai, un tāpēc jādomā, ka viņi būs iesaistīti ziņojuma sagatavošanā un rediģēšanā.

Pirmā starptautiskā auditorija, kas lasīs ziņojumus un sāks tos izplatīt, ir EKI Konsultatīvā padome. Katrs ziņojums tiek iesniegts šai padomei izvērtēšanai un novērojumu izteikšanai. Šis process, neapšaubāmi, ir svarīgs, un ir vērts to izmantot, lai noslīpētu attiecināšanas ziņojumu, lai tas kļūtu vēl pārliecinošāks, lasot no starptautiskās perspektīvas, un palielinātu uzticību nacionālā attiecināšanas procesa rezultātiem. Piemēram, kā jau minēts iepriekš, gan Apvienotās Karalistes, gan Īrijas NKP ir nolēmuši savus ziņojumus laiku pa laikam koriģēt, ņemot vērā problēmas, kuras lietotājiem radušās saistībā ar paziņojumu par attiecināšanas rezultātu. Šī iemesla dēļ tas tiek uzturēts kā elektronisks dokuments.

Tomēr ne visām ieinteresētajām pusēm (nacionālajām un starptautiskajām) interesē visas attiecināšanas ziņojumu detaļas, un lielāka interese ir par rezultātiem un to sekām. Iespējams, ka šajā ziņā liela nozīme būs EKI portālam.

Tiek plānots, ka attiecināšanas rezultāti tiks prezentēti Eiropas EKI portālā, kas ļaus pilsoņiem salīdzināt dažādo nacionālu kvalifikāciju līmeņus caur EKI līmeņiem un apskatīt konkrētu līmeņu kvalifikāciju piemērus. Iespējams, ka attiecināšanas rezultātu veidošanā ir iesaistīta tikai neliela grupu nozaru grupu "līderu", un tāpēc ir svarīgi apsvērt to plašāku izplatīšanu. Šis svarīgais process ir nepieciešams, lai realizētu EKI pievienoto vērtību.

9 Dzīve pēc attiecināšanas – beigu sākums vai sākuma beigas?

Attiecināšanas ziņojums vienkārši ir konkrētā brīža nacionālo kvalifikāciju līmeņu un EKI momentuzņēmums. Ir pierādījumi, ka NKI un kvalifikācijas attīstās un tiek koriģētas atbilstoši jaunām vajadzībām. Tāpēc laiku pa laikam attiecināšanas rezultātus vajadzēs pārskatīt, it īpaši ņemot vērā citu valstu publicētos attiecināšanas ziņojumus.

Kā minēts iepriekš, jādomā, ka pēc attiecināšanas NKP galveno aktivitāšu pamatā būs komunikācija. Vairums valstu izstrādājušas plānus, kā iesaistīt kvalifikāciju ekspertus no citām valstīm, lai nodrošinātu divpusēju informācijas apmaiņu un attiecināšanas procesa, tā rezultātu un seku izpratni.

Tas attiecas arī uz 10. kritērija prasību, lai nacionālās kvalifikācijas apliecinošos dokumentos būtu atsauce uz EKI līmeņiem. Dažās valstīs šī varētu būt būtiska darbības joma periodā pēc attiecināšanas procesa.

Eiropas kvalitātes nodrošināšanas un kredītpunktu uzkrāšanas un pārneses instrumentu attīstība ir tieši saistīta ar EKI līmeņiem un attiecināšanas procesu. Šie projekti norit ilgākā laika posmā, un to attīstība var ietekmēt attiecināšanas procesa rezultātus. Kaut gan tas, visticamāk, vairāk ietekmēs to, kā tiek izskaidrotas kvalifikāciju sistēmas, nevis nacionālo un Eiropas līmeņu saistību, tomēr iespējams, ka attiecināšanas ziņojums būs jāatjaunina.

Dažās valstīs attiecināšanas procesa ietekmē lielāka uzmanība pievērsta mācīšanās rezultātiem un NKI attīstībai. To ieviešana ir ilgtermiņa process. Iespējams, ka tad, kad kvalifikāciju un novērtēšanas procesos ir ievesti mācīšanās rezultāti, var izrādīties, ka dažas kvalifikācijas faktiski atrodas citā, nevis sākotnēji noteiktajā līmenī. Kaut gan tas neietekmēs attiecības starp NKI un EKI līmeņiem kā tādas (tas ietekmēs kvalifikācijas attiecināšanu NKI), var būt nepieciešama attiecināšanas ziņojuma atjaunināšana. Visbeidzot, ilgākā laikā dažām valstīm var rasties nepieciešamība radīt papildus kādu kvalifikācijas veidu vai pat jaunu līmeni.

Visu šo iemeslu dēļ ir skaidrs, ka attiecināšanas rezultāts nav ceļa gals, bet gan aizsākums virzienā uz virkni pasākumu, kas radīs dziļāku izpratni par Eiropas nacionālo kvalifikāciju sistēmu daudzveidību.

10 Praktiskie ieteikumi NKP vadītājiem

Katrā valstī attiecināšanas process notiek citādi. Šeit uzskaitīti daži vispārēji apsvērumi kā *aide memoire* (atgādinājums) tiem NKP vadītājiem, kuri tikko uzsāk šo procesu.

Vadības grupa

- Kā izraudzīsies tās locekļus?
- Kā optimizēt katra locekļa individuālo ieguldījumu?
- Kurš būs priekšsēdētājs, vai viņš jāuztver kā individuāla balss vai kā institūciju pārstāvoša balss?

Procesa vadība

- Kura būs vadošā institūcija?
- Kāda būs vadības struktūra (kurš atbild par ko)?
- Kāds būs procesa laika grafiks?
- Kāds finansējums būs nepieciešams (konsultācijas, eksperti, pierādījumu apkopošana un analīze)?
- Kādā veidā darbs pie šī projekta sasauksies ar citiem projektiem saistībā ar kvalifikāciju sistēmu (valstī un Eiropā)?
- Vai veikt EKI attiecināšanu vienlaicīgi ar EAIT KI pašnovērtējumu vai nē?

Ieinteresētās puses

- Kuras ir galvenās kvalifikāciju sistēmā ieinteresēto pušu organizācijas?
- Kā optimizēt katras organizācijas ieguldījumu?
- Kāda būs to loma attiecībā pret savu organizāciju biedriem?
- Kā ieinteresētās puses izprot EKI/NKI, un vai ir nepieciešams šo izpratni uzlabot, lai padarītu konsultāciju procesu jēgpilnāku?

Priekšlikuma sagatavošana

- Kas izstrādās pirmo priekšlikumu, kāds eksperts? Neliela ekspertu grupa?
- Kādas metodoloģijas tie izmantos?
- Kā tiks savienotas sociālās un tehniskās dimensijas?
- Kāda šeit ir “vislielākās atbilstības” principa loma?
- Vai būs atsauces uz esošajiem attiecināšanas ziņojumiem?
- Cik plaši tiks pārbaudīts pirmais attiecināšanas priekšlikums?

Starptautiskie eksperti

- Cik starptautisko ekspertu izmantos?
- Kurā procesa posmā viņus iesaistīs?
- Kādas ir viņu ieguldījuma prioritātes?
- Kāds būs ekspertu profils un viņu izraudzīšanās pamatojums?

Komunikācija

- Ja valstī izpratnes līmenis par EKI/NKI ir zems, tad ir nepieciešama komunikācija pirms konsultāciju uzsākšanas.
- Kas ir jāpaziņo (kas ir vissvarīgākais valstij/ dažādajām iesaistītajām pusēm)?

- Kā pasniegt informāciju par šiem jautājumiem pieejamā veidā?
- Kādi resursi ir pieejami?

Konsultācijas

- Vai par pirmo priekšlikumu tiks rīkotas nacionālās konsultācijas, vai tas būs šaurāks process?
- Kāda būs konsultāciju forma (aptaujas, pasākumi, tiešas tikšanās)?
- Kā analizēs rezultātus un ziņos par tiem?

Lēmumi par konkrēto līmeņu attiecināšanu

- Kādā veidā tiks izstrādāts skaidrs priekšlikums par konkrēto līmeņu attiecināšanu?
- Vai ir kādas galvenās ieinteresētās puses, kuru piekrišana ir prioritāra?
- Kādā veidā tiks risinātas ar attiecināšanu saistītas problēmas?

Ziņošana

- Kurš noteiks ziņojuma struktūru?
- Kurš to uzrakstīs?
- Kādā veidā tas tiks parakstīts kā nacionāla vienošanās?
- Kurš to prezentēs EKI KP?
- Kādā veidā tiks ņemti vērā komentāri?

Vispārēja komunikācija un izplatīšana

- Kādus pasākumus un publikācijas vajadzēs?
- Kāda informācija būs pieejama internetā?
- Kādā veidā attiecināšana (un kvalifikāciju piemēri) tiks iekļauta EKI interneta portālā?
- Kurš atbildēs uz jautājumiem?
- Vai nepieciešama starptautiska izplatīšana?

Pirmais attiecināšanas process ir būtisks pirmais solis, saistot valsts sistēmu ar EKI. Taču var būt nepieciešamas turpmākas korekcijas, lai atspoguļotu izmaiņas kvalifikāciju sistēmās, NKI, EKI, kā arī saistībā ar citu valstu veikto attiecināšanas procesu rezultātiem. Ir būtiski uztvert attiecināšanu kā dinamisku procesu, nevis tādu, kas tiek izdarīts "vienreiz un uz visiem laikiem".

Noderīgi avoti par attiecināšanu

EKI lēteikums

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>

EKI paziņojums presei

http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training/c11104_en.htm

Līdz 2010.g. decembrim publicētie attiecināšanas ziņojumi. Skat. Atsauces.

EKI izdevumu sērija

Note 1 – Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/brochexp_en.pdf

Note 2 – Added value of National Qualifications Frameworks in implementing the EQF:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/note2_en.pdf

Note 4 (paredzēts publicēt 2011.g.) – Use of learning outcomes (provisional title) will be published on the web-site of DG EAC:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

Pārskats par EKI pārbaudes projektiem

Karin Luomi- Messerer: Summary of EQF projects. 2010. (Manuscript) Pieejams:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

Īpaši jāatzīmē projekts: EQF Referencing Process – Exchange of Experience. Summary of national case studies, conclusions and Recommendations:

<http://www.eqf-ref.eu>

Svarīgākās EKI Konsultatīvās padomes publikācijas

Pieejamas Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras ĢD mājas lapā:

European Qualifications Framework

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

EKI apkārtraksti

Trīs izdevumi gadā.

Visi pieejami Izglītības un kultūras ĢD mājas lapā:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

CEDEFOP ziņojumi saistībā ar EKI:

Ar EKI un NKI saistītās svarīgākās Cedefop publikācijas pieejamas šeit:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx?project=2651>

1. pielikums

Informācija par nacionālajiem koordinācijas punktiem

Šajā tabulā ietverta informācija par nacionālajiem koordinācijas punktiem.

Valstis	Nacionālais koordinācijas punkts
Austrija	Österreichischer Austauschdienst (OeAD) – Austrijas Aģentūra starptautiskajai sadarbībai izglītībā un zinātnē
Beļģija Flandrija	Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming (AKOV) Flandrijas Kvalitātes nodrošināšanas aģentūra Agency for Quality Assurance
Beļģija Valonija	Service Francophone des Métiers et des Qualifications
Bulgārija	Izglītības, jaunatnes un kultūras ministrija
Horvātija	Zinātnes, izglītības un sporta ministrija
Kipra	Izglītības un kultūras ministrija
Čehija	Národní ústav odborného vzdělávání (NUOV) – Nacionālais tehniskās un arodizglītības institūts
Dānija	Zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju ministrija
Igaunija	Igaunijas Kvalifikāciju pārvalde
Somija	Nacionālā izglītības pārvalde
Francija	Commission Nationale de Certification Professionnelle
Vācija	Bundesministerium für Bildung und Forschung
Grieķija	Nacionālā kvalifikāciju sertificēšanas organizācija (NOCQ/EQPP)
Ungārija	Nacionālo resursu ministrija
Islande	Izglītības, zinātnes un kultūras ministrija
Īrija	Īrijas Nacionālo kvalifikāciju pārvalde (NQAI)
Itālija	Nacionālais arodizglītības attīstības institūts (ISFOL)
Latvija	Akadēmiskās informācijas centrs
Lietuva	Arodizglītības un apmācības metodoloģiskais centrs
Luksemburga	Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation professionnelle
Malta	Maltas Kvalifikāciju padome
Nīderlande	Izglītības, kultūras un zinātnes ministrija
Norvēģija	Nasjonalt Organ for Kvalitet i Utdanningen (NOKUT) – Norvēģijas Aģentūras kvalitātes nodrošināšanai izglītībā
Polija	Akadēmiskās izglītības atzišanas un starptautiskās apmaiņas birojs

Valstis	Nacionālais koordinācijas punkts
Portugāle	Nacionālā kvalifikāciju aģentūra
Rumānija	Nacionālās kvalifikāciju un pieaugušo arodizglītības padomes administratīvā nodaļa
Slovākija	Slovākijas Republikas Izglītības ministrija
Slovēnija	Nacionālais arodizglītības un apmācības institūts
Zviedrija	Myndigheten för yrkeshögskolan (YH) - Zviedrijas Nacionālā augstākās profesionālās izglītības aģentūra
Spānija	Izglītības sociālās politikas un sporta ministrija
Turcija	Profesionālo kvalifikāciju pārvalde
Apvienotā Karaliste	<p>3 NKP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anglijas un Ziemeļīrija NKP: Kvalifikāciju un eksaminācijas birojs (Ofqual/CCEA) • Skotijas NKP: Skotijas Partnerība kredītpunktu un kvalifikāciju ietvarstruktūrām (SCQF) • Velsas NKP: Velsas Asamblejas valdība

2. pielikums

Pieejamajos attiecināšanas ziņojumos izmantoto metožu piemēri

1. piemērs: Īrijas teksta analīze

Tika veikts tiešs NKI līmeņu indikatoru un EKI līmeņu deskriptoru tekstu salīdzinājums, lai papildinātu citus paņēmienus līmeņu atbilstības noteikšanai.

EKI 6. līmeņa zināšanu deskriptors piemin dziļas zināšanas jomā un teoriju un principu kritisku izpratni. Abi šie jēdzieni atspoguļoti NKI 8. līmeņa indikatoros, kas piemin detalizētas zināšanas, daļu no tām - progresīvākās šajā jomā šobrīd, kā arī ar jomu saistīto teoriju, koncepciju un metožu izpratni.

Attiecībā uz “prasmēm” abas ietvarstruktūras skaidri atsaucas uz “augsta līmeņa prasmēm” un nepieciešamību “pierādīt meistarību”. EKI min nepieciešamību demonstrēt novatorismu, turpretim NKI pieprasa spēju modificēt progresīvas prasmes un instrumentus. Abas ietvarstruktūras šajos līmeņos prasa spēju izmantot prasmes sarežģītās situācijās: NKI saistībā ar sarežģītām plānošanas, izstrādes, tehniskām un/vai vadības funkcijām, bet EKI - risināt sarežģītas un neprognozējamās problēmas.

Abas ietvarstruktūras vairākkārt kompetences aprakstos piemin sarežģīto darbības vidi: NKI kā mainīgu un nepazīstamu mācīšanās kontekstu, bet EKI kā neprognozējamu darba vai studiju kontekstu. NKI 8. līmeņa kvalifikāciju ieguvējiem paredzētā loma tiek raksturota kā augsta līmeņa tehniskā vai profesionālā darbība; šajā ziņā ir liela līdzība ar EKI 6. līmeni minēto sarežģīto tehnisko vai profesionālo darbību vadīšanu. NKI šīs lomas līderības un vadības aspektus precīzē kā atbildības uzņemšanos par visu saistīto lēmumu pieņemšanu, kā arī prasībā vadīt vairākas, sarežģītas un heterogēnas grupas. Līdzīgi EKI piemin atbildības uzņemšanos par lēmumu pieņemšanu un individu un grupu profesionālās atbilstības vadīšanu.

Atbilstība starp NKI indikatoru un EKI deskriptoru šajos līmeņos abās ietvarstruktūrās ir ļoti spēcīga.

2. piemērs: Maltas piemērs – deskriptoru tekstu tiešs salīdzinājums

MKI veidota, pamatojoties uz EKI 8 līmeņiem, un ziņojumā ietverts netiešs vēstījums, ka šie līmeņi ir ekvivalenti un ka saistība ir jāpaskaidro, nevis jāpamato.

Tomēr Maltas katra līmeņa deskriptora saturiskais pārklājums skaidri atšķiras, salīdzinot to ar EKI. Piemēram, 2. līmenis.

EKI definē 2. līmeņa zināšanas kā darba vai mācību jomas pamatfaktu zināšanas. Tomēr MKI iet tālāk par to un uzskata, ka zināšanām darba vai mācību jomā ir jābūt ne tikai pamatfaktu līmenī, un pievieno faktu un procesu izpratni pamatuzdevumu un norādījumu izpildē. Spriešanas prasmes tiek izmantotas, atlasot, izmantojot un interpretējot ar konkrētiem uzdotiem uzdevumiem saistītās zināšanas. EKI prasmes koncentrējas uz praktiskām prasmēm ierastā vidē un vienkāršu noteikumu un instrumentu izmantošanu, turpretim MKI norāda prasmju diapazona izmantošanu, veicot sarežģītus uzdevumus. MKI arī pievieno sazināšanos par pamatinformāciju un to, ka indivīds pārbauda, vai uzdevumi ir

efektīvi paveikti. MKI un EKI ir vienisprātis par to, ka šajā līmenī indivīdam ir jāveic uzdevums ar ierobežotu uzraudzību un autonomiju. Taču MKI šai darbībai pievieno vērtēšanu un proaktivitāti. Tas ietver arī mācīšanās prasmes, lai šajā līmenī iegūtu un piemērotu svarīgākās kompetences.

3. piemērs: “Vislielākās atbilstības” princips: Anglijas un Ziemeļīrijas piemērs

Tehniskā analīze bija ļoti izlīdzsvarota, norādot, ka konkrētais līmenis atrodas starp EKI 4. un 5. līmeni, tomēr tiecoties saistīt šo līmeni ar EKI 4. līmeni. Taču sociālā analīze ieteica, ka labāk atbilstu 5. līmenis.

Anglijā un Ziemeļīrijā tehniskais process atklāja grūtības un norādīja uz “vislielāko atbilstību”.

Izpēte liecināja, ka Kvalifikāciju un kredītpunktu ietvarstruktūras (KKI) 1. sadaļa un 2. sadaļa neatbilda nevienam EKI līmenim. KKI 3. sadaļas deskriptori liecināja par labu atbilstību EKI 1. līmenim, bet KKI 1.-3. līmenis atbilda attiecīgi EKI 2.-4. līmenim. KKI 4. līmeņa deskriptori pārsniedza EKI 4. līmeni, tomēr neatbilda EKI 5. līmenim. Sākot no KKI 5. līmeņa uz augšu, KKI līmeņi uzrādīja labu atbilstību tiem numerācijas ziņā ekvivalentajiem EKI līmeņiem. KKI 4. līmeņa attiecināšana bija potenciāli problemātiska, jo, pamatojoties tikai uz deskriptoriem, tas šķita atbilstošāks EKI 4., nevis 5. līmenim. Tāpēc viens variants varētu būt attiecināt abus KKI līmeņus - 3. un 4., uz EKI 4. līmeni, kaut gan ierasts, ka KKI/NKI 3. līmenis pārstāv vidusskolas beigu posmu, un tālākā izglītība, kas sniedz par šo līmeni augstākas izglītības kvalifikācijas, ir augstākajā izglītībā vai norit paralēli tai. Tomēr tika nolemts turpināt konsultācijas, pamatojoties uz saistību, kas izriet no līmeņu deskriptoriem, nevis no kvalifikāciju sistēmas darbības.

“Vislielākās atbilstības” princips reizēm prasa izmantot plašāku pierādījumu kopumu

Grupa, apsvērusi plašāku faktoru diapazonu, nekā sākotnējā plānojumā, nolēma KKI 4. līmeni attiecināt uz EKI 5. līmeni. Konsultāciju procesā saņemtās atbildes liecināja, ka KKI 4. līmeņa attiecināšanai uz EKI 4. līmeni būtu ievērojamas negatīvas sekas, pirmkārt attiecībā uz konsekvenci nacionālajās sistēmās, gan Apvienotajā Karalistē gan ārpus tās; atbilstošs novērtējums skolēnu/audzēkņu/studentu sasniegumiem nodarbinātības un turpmākās izglītības jomā; kā arī sajukums, kas rastos, ja viens EKI līmenis aptvertu nozīmīgu robežšķirtni Apvienotās Karalistes kvalifikāciju sistēmā. Galvenie pierādījumi, kāpēc šīs atbildes tika ņemtas vērā, bija:

Līmeņa deskriptori, kas vedina domāt, ka, kaut gan KKI 4. līmenis ir uzstādīts nedaudz augstāk nekā EKI 4. līmenis, tas tomēr ir tuvāks EKI 4., nevis EKI 5. līmenim.

Faktiskās attiecības starp KKI 3., 4. un 5. līmeņa kvalifikācijām. Tās norāda, ka starp KKI 3. un 4. līmeņa sasniegumiem ir lielākas kā pamanāmās tā reālās atšķirības, nekā starp KKI 4. un 5. līmeņa sasniegumiem.

Attiecības ar citām Apvienotās Karalistes iedarbīgām un Īrijas NKI. Lai panāktu konsekvenci attiecināšanā starp KKI, Skotijas KI, Velsas KKI un KK, KKI 4. līmenis jāattiecinā uz EKI 5. līmeni. Šāda attiecināšana atbilst arī attiecībām starp Augstākās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūru (FHEQ) un Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūru.

KKI 4. līmenī ietilpstošo tipisko kvalifikāciju līmenis, kas ir tuvāks EKI 5., nevis 4. līmenim.

Gan tehnisko argumentu, kas pamatojas uz deskriptoru salīdzināšanu, gan pierādījumu par pašreizējo Apvienotās Karalistes izpratni par šī līmeņa izglītības kvalifikācijām detalizētā izvērtēšana skaidri norāda, ka KKI 4. un 5. līmenis attiecināms uz EKI 5. līmeni.

4. piemērs: Dažādu līmeņu atbilstības noteikšana (Skotija)

Skotijas KKI (SKKI) ir 12 līmeņi; EKI ir 8 līmeņi. Skotijā atšķirības līmeņu skaitā tika atrisinātas, piemērojot “vislielākās atbilstības” principu.

- (a) Nav pamatojuma attiecināt SKKI 1. līmeni uz EKI.
- (b) SKKI 2. līmeni iespējams attiecināt uz EKI 1. līmeni tikai dažās jomās. Citiem līmeņiem šāda daļējā atbilstība nebija raksturīga. Ņemot vērā šī SKKI līmeņa nolūku un kādā mērā tā attiecināšana nav iespējama, nolemts, ka SKKI 2. līmenis nav jāattiecina uz EKI.
- (c) SKKI 3.- 6. līmeņus var droši attiecināt uz EKI 1.-4. līmeni.
- (d) Attiecībā uz SKKI 7. līmeni ir grūti piemērot “vislielākās atbilstības” principu, pamatojoties tikai uz deskriptoru analīzi. Tomēr nolemts, ka SKKI 7. līmenis jāattiecina uz EKI 5. līmeni.
- (e) SKKI 8. līmeni var droši attiecināt uz EKI 5. līmeni.
- (f) Neskatoties uz to, ka SKKI 9. līmenis ir iecerēts kā prasīgāks nekā EKI 5. līmenis, spriežot pēc deskriptoru formulējumiem, to nevar pilnībā attiecināt uz EKI 6. līmeni. Tomēr nolemts, ka SKKI 9. līmenis jāattiecina uz EKI 6. līmeni.
- (g) SKKI 10. līmeni var droši attiecināt uz EKI 6. līmeni.
- (h) SKKI 11. un 12. līmeni var droši attiecināt uz EKI 7. un 8. līmeni.

Izmantojot “vislielākās atbilstības” principu, SKKI līmeņus pēc to mērķiem, deskriptoriem un satura iespējams attiecināt uz EKI līmeņiem, kā redzams tabulā.

SKKI	EKI
12	8
11	7
10	6
9	
8	5
7	
6	4
5	3
4	2
3	1

5. piemērs: Izglītības kvalifikāciju aprakstu izmantošana

Velsā svarīgs attiecināšanas procesa posms bija analīze, balstoties uz pēc iespējas vairāk Velsas KKI izglītības kvalifikāciju veidiem.

Pieejamie vispārīgie apraksti vai izglītības kvalifikāciju deskriptori Velsas KKI tika salīdzināti ar EKI līmeņiem, kas izteikti gan kā līmeņu deskriptori, gan oficiālās saites starp EKI un Boloņas procesā izmantotajiem Dublinas deskriptoriem.

Izglītības kvalifikāciju deskriptoru un EKI līmeņu aprakstu salīdzināšanas procesā radās grūtības ar līmeņu aprakstu salīdzināšanu, proti:

- Atšķirīgas pieejas;
- Slēdzieni pamatojas uz interpretāciju un secinājumiem;
- Ir zināmas šaubas, vai šķietamie vienādie termini apzīmē faktiski vienādus rezultātus.

Šajā procesā tiešo konkrēto līmeņu salīdzinājumu papildināja trīs netiešas atbilstības pārbaudes veidi:

- Salīdzināt izglītības kvalifikāciju ar EKI deskriptoriem no viena līmeņa virs un viena zem mērķa līmeņa (šī pieeja arī tiek izmantota, salīdzinot deskriptorus);
- Parādīt, ka kvalifikācijas līmenis atrodas virs, zem vai pa vidu diviem līmeņiem, kuri iepriekš attiecināti, izmantojot tiešos pierādījumus;
- Izmantot EKI līmeņu deskriptoru attiecības ar augstākās izglītības Dublinas deskriptoriem.

Atsauces

Publikācijas

Bologna Working Group on Qualifications Frameworks (2005) *The Bologna Framework and National Qualifications Frameworks: An introduction*. Pieejams tiešsaistē:

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/qualifications/documents/Bologna_Framework_and_Certification_revised_29_02_08.pdf

Bjornavold, Jens and Coles, Mike (2008) Governing education and training; the case of qualifications frameworks, *European Journal of vocational training*, n°42-43, CEDEFOP. Pieejams tiešsaistē:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/12958.aspx>

Bjornavold, Jens and Coles, Mike for the European Commission (2010) EQF Note 2: Added value of National Qualifications Frameworks in implementing the EQF. European Commission. Pieejams tiešsaistē:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/note2_en.pdf

Cedefop (2008) *The Shift to Learning Outcomes. Conceptual, political and practical developments in Europe*. Pieejams tiešsaistē:

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4079_en.pdf

Cedefop (2009a) *The relationship between quality assurance and VET certification in EU Member States*. Pieejams tiešsaistē:

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5196_en.pdf

Cedefop (2009b) *The development of national qualifications frameworks in Europe (September 2009)*.

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/5030.aspx>

Cedefop (2010a) *Linking credit systems and qualifications frameworks*.

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5505_en.pdf

Cedefop (2010b) *The Development of National Qualifications Frameworks in Europe*. Pieejams tiešsaistē:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/16666.aspx>

Coles, Mike for ETF (2006) *A Review of international and national developments in the use of qualifications frameworks*. Pieejams tiešsaistē:

[http://www.etf.europa.eu/pubmgmt.nsf/\(getAttachment\)/4B4A9080175821D1C12571540054B4AF/\\$File/SCAO6NYL38.pdf](http://www.etf.europa.eu/pubmgmt.nsf/(getAttachment)/4B4A9080175821D1C12571540054B4AF/$File/SCAO6NYL38.pdf)

Council of Europe (1997) *Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region*, Council of Europe. Pieejams tiešsaistē:

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>

ENQA (2005) *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. Pieejams tiešsaistē:

[http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20\(2\).pdf](http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20(2).pdf)

European Commission (2009) *Criteria and procedures for referencing national qualifications levels to the EQF*. Pieejams tiešsaistē:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/criteria_en.pdf

European Commission (2008) *Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning*. Pieejams tiešsaistē:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/brochexp_en.pdf

European Commission (2010) European Quality Assurance Reference Framework for VET: summary. Pieejams tiešsaistē:

http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11108_en.htm

European Commission (forthcoming) EQF Note on the Use of Learning Outcomes. (provisional title)

European Parliament and the Council (2008) Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning in *Official Journal of the European Union 2008/C 111/01*. Pieejams tiešsaistē:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>

Higher Education Authority and National Qualifications Authority of Ireland (2010) *National Qualifications Frameworks and the European Overarching Frameworks: Supporting Lifelong Learning in European Education and Training. A Report on the Bologna Expert Conference*. Pieejams tiešsaistē:

<http://www.nqai.ie/documents/QualificationsFrameworksConferenceFinalReport130910.pdf>

Karin Luomi-Messerer (2010) Summary of EQF projects. 2010. (Manuscript) Pieejams:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

Maguire Bryan (2010) *National Qualifications Frameworks and the European Overarching Frameworks: Supporting Lifelong Learning in European Education and Training. Issues arising from qualifications frameworks in Europe*. Pieejams tiešsaistē:

<http://www.nqai.ie/documents/QualificationsFrameworksConf-April2010.pdf>

Tuck, Ron for ILO (2007) *An Introductory Guide to National Qualifications Frameworks: Conceptual and Practical Issues for Policy Makers*. Pieejams tiešsaistē:

<http://www.ilocarib.org.tt/portal/images/stories/contenido/pdf/TechnicalandVocational/nqfframe.pdf>

Young, Michael for ILO (2005) National qualifications frameworks: their feasibility for effective implementation in developing countries. Pieejams tiešsaistē:

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_103626.pdf

Timekļa vietnes

Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras ģenerāldirekcija: Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūra
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

Boloņas process: Eiropas Augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūra
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/qf/qf.asp>

Cedefop: Kvalifikāciju izpratne <http://www.cedefop.europa.eu/EN/understanding-qualifications/index.aspx>

EKI attiecināšanas ziņojumi

Francija

Drīzumā gaidāms

Īrija

National Qualifications Authority of Ireland (2009) *Referencing of the Irish National Framework of Qualifications (NFQ) to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF)*. Pieejams tiešsaistē:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/irelandreport_en.pdf

Pielikumi:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/ireland2_en.pdf

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/ireland3_en.pdf

Malta

Malta Qualifications Council, Ministry of Education, Culture, Youth and Sport (2009) *Referencing of the Malta Qualifications Framework (MQF) to the European Qualifications Framework (EQF) and the Qualifications Framework of the European Higher Education Area (QF/EHEA)*. Pieejams tiešsaistē:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/maltareport_en.pdf

Apvienotā Karaliste

Qualifications and Curriculum Development Agency, Council for the Curriculum, Examinations and Assessment, Scottish Credit and Qualifications Framework, Credit and Qualifications Framework for Wales (2010) *Referencing the qualifications frameworks of the UK to the EQF*. Pieejams tiešsaistē:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/ukreport_en.pdf

Eiropas Komisija

Nacionālo kvalifikāciju līmeņu attiecināšana uz EKI –

Rakstu sērija par Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūru: 3. raksts

Luxembourg: Publications Office of the European Union

2011 — 54 lpp. — 25,0 x 17,6 cm

ISBN 978-92-79-19030-8

doi:10.2766/10878

Bezmaksas izdevums.

Kā iegūt ES publikācijas

Bezmaksas publikācijas

* ES grāmatu veikalā (<http://bookshop.europa.eu>);

* no Eiropas Komisijas pārstāvjiem vai delegācijām. Viņu kontaktinformācija ir pieejama internetā (<http://ec.europa.eu>) vai sūtot faksu uz +352 2929-42758.

Maksas publikācijas:

* ES grāmatu veikalā (<http://bookshop.europa.eu>)

Maksas abonementi (piemēram, ikgadējās *Official Journal of the European Union* sērijas un ziņojumi par Eiropas Savienības Tiesas izskatītajām lietām):

* sazinoties ar kādu no pārdevējiem Eiropas Savienības izdevniecībā (*Publications Office of the European Union*, http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

Eiropas Komisija ciešā sadarbībā ar Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centru un Eiropas Izglītības fondu publicē izdevumu sēriju par EKI, lai atbalstītu diskusijas un darbības saistībā ar Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūras mūžizglītībai (EKI) ieviešanu nacionālajā un Eiropas līmenī.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ieteikumā par EKI izveidošanu dalībvalstis aicinātas saistīt savus nacionālo kvalifikāciju līmeņus ar EKI līmeņiem. Visām ieinteresētajām pusēm visās iesaistītajās valstīs ir jāsaprot nacionālo kvalifikāciju līmeņu attiecināšanas pret EKI process, metodoloģija un rezultāti.

EKI 3. raksts "Nacionālo kvalifikāciju līmeņu attiecināšana uz EKI" piedāvā idejas un padomus nacionālajā attiecināšanas procesā iesaistītajiem politikas veidotājiem un ekspertiem par to, kā iespējams organizēt šo attiecināšanas procesu un kā pārskatāmi, skaidri un aizstāvāmi pasniegt šī procesa rezultātus. Šī raksta pamatā ir EKI Konsultatīvās padomes diskusijas, kā arī līdz šim veiktajos attiecināšanas procesos gūtā pieredze; parādoties informācijai par turpmākiem attiecināšanas procesiem, šis raksts var tikt papildināts.